

OM ANSVARIGHET

FÖR

SKADA I FÖLJD AF JERNVÄGS DRIFT

AF

E. HERSLOW

JUSTITIERÅD.

STOCKHOLM.

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG.

STOCKHOLM 1887.

KONGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Lag, angående ansvarighet för skada i följd af jernvägs drift;

gifven den 12 Mars 1886.

---

1 §.

Med jernväg förstås i denna lag sådan staten eller annan tillhörig jernväg, å hvilken befordran af person eller gods verkställes medelst ångkraft.

Varder, under pågående anläggning af jernväg, densamma eller någon del deraf befaren med användande af ångkraft, skall äfven i afseende å sådan ofullbordad jernväg denna lag tillämpas.

2 §.

Har i följd af jernvägs drift någon ljutit döden eller lidit kroppsskada, och ligger vållande dertill jernvägens förvaltning eller betjening till last, skall jernvägens innehafvare utgifva skadestånd enligt de i strafflagen stadgade grunder såsom om han sjelf vållat skadan.

3 §.

Varder i följd af jernvägs drift någon, som är anställd i jernvägens tjänst eller arbete, under förrättandet deraf dödad eller skadad, vare, ändå att icke någon annan af jernvägens förvaltning eller betjening vållat skadan, jernvägens innehafvare skyldig gälda skadestånd, der icke han, som skadan led, genom öfverträdelse af gällande föreskrifter eller annan grof vårdslöshet sjelf ådragit sig skadan.

Har skadan skett i följd af annan jernvägs drift, och är icke denna jernvägs innehafvare på grund af 2 § pliktig ersätta skadan, hafve innehafvaren af den jernväg, i hvars tjänst eller arbete den dödade eller skadade var stadd, samma skyldighet att gälda skadestånd, som enligt hvad nyss är sagdt skolat åligga honom, om skadan timat i följd af driften af hans egen jernväg.

4 §.

Är den, som lidit kroppsskada, i följd deraf berättigad att från kassa, som helt och hållet eller till väsentlig del bildats genom bidrag af jernvägens innehafvare, erhålla pension eller annat understöd, eller har den skadade på bekostnad af jernvägens innehafvare blifvit försäkrad mot olycksfall, skall, i den mån skadan sålunda varder ersatt,

jernvägens innehafvare njuta befrielse från ersättningskyldighet.

5 §.

Kommer eld lös från lokomotiv eller från eldstad i annat jernvägsfordon, och sker derigenom skada å fast egendom eller å lös egendom, som icke af jernvägens förvaltning eller betjening för befordran mottagits, ersätte jernvägens innehafvare skadan.

Har egaren af den skadade egendomen, genom underlåtenhet att fullgöra honom jemlikt åtagande eller på annan grund åliggande skyldighet mot jernvägens egare eller innehafvare, sjelf föranledt skadan, vare han icke berättigad till ersättning. Är han jemlikt åtagande eller på annan grund pliktig att sjelf vidkännas den från jernvägstrafiken härrörande eldfara, vare han ej heller till ersättning berättigad, der icke skadan har sin orsak i vårdslöshet vid jernvägens drift.

Är skadan, utan att hafva sin orsak i sådan vårdslöshet, föranledd derigenom, att annan än jernvägens innehafvare, efter det jernvägens anläggning påbörjades, utanför jernvägens område på kortare afstånd från närmaste jernvägsspår än 30 meter upplagt brännbart löst gods utan säkert skydd, eller uppfört byggnad af lätt antändligt ämne eller täckt förut uppförd byggnad med sådant ämne,

eller vidtagit annan dylik åtgärd, som uppenbarligen i väsentlig mån ökat den från jernvägstrafiken hotande eldfara; då vare jernvägens innehafvare från ersättningskyldighet fri.

6 §.

Varder annorledes, än i 5 § sägs, gods, som icke af jernvägens förvaltning eller betjening för befordran mottagits, i följd af jernvägens drift skadadt, och ligger vållande dertill jernvägens förvaltning eller betjening till last, ersätte jernvägens innehafvare skadan.

7 §.

Låter innehafvare af jernväg driften af densamma i större eller mindre omfattning besörjas af personer, som icke äro i jernvägens tjenst anstälde, skola desse, så vidt angår den befattning de taga med jernvägens drift, i afseende å bestämmelserna i 2, 5 och 6 §§ anses såsom tillhörande jernvägens förvaltning eller betjening.

8 §.

Begagnas bangård eller annat jernvägsområde af två eller flera jernvägar gemensamt, svare för skada, som der i följd af ena eller andra jernvägens drift timar af sådan beskaffenhet som i 2 eller 6 § sägs, innehafvaren af den jernväg, hvars

förvaltning eller betjening vållat skadan. Är skadan vållad af personer, anstälde vid särskilda jernvägar, vare dessa jernvägars innehafvare, en för alla och alla för en, ansvarige för skadan och dele sins emellan densamma i förhållande till den större eller mindre skuld, som pröfvas ligga hvarderas förvaltning eller betjening till last.

Är skadan sådan, som i 5 § sägs, ansvare derfor innehafvaren af den jernväg, från hvars fordon elden kommit.

9 §.

Jernvägs egare, som åt annan öfverlåter nyttjanderätten till sin jernväg, vare för skada, som derefter i följd af jernvägens drift timar, ansvarig lika som jernvägens innehafvare, dock ej med annan sin egendom, än jernvägen och hvad dertill hör enligt 1 § af förordningen angående lagfart, in-teckning och utmätning af jernväg med mera den 15 Oktober 1880; och må egaren söka sitt åter af jernvägens innehafvare.

10 §.

Hvar, som vill fordra skadestånd enligt denna lag, skall inom två år från den dag, då skadan timade, sin talan hos domstol anhängiggöra. Försummas det, hafve han sin talan förlorat.

11 §.

Hvad jernvägs egare eller innehafvare utgifvit i skadestånd, eger han söka åter af den, som skadan vållat, der icke denne sjelf lidit skadan och enligt 3 § är berättigad att därför njuta ersättning.

12 §.

I fråga om jernvägs egares eller innehafvares ansvarighet för skada å gods, som jernvägens förvaltning eller betjening för befordran mottagit, gälle hvad derom är eller framdeles varder särskildt stadgadt.

Denna lag träder i kraft den 1 Januari 1887.

I.

Inledning.

Det är för de fleste af våra läsare noggsamt bekant, hurusom i de särskilda fall, der den äldre svenska rätten ålade en person ansvarighet för skada, som annan lidit, denna ansvarighet hade till sin närmaste och egentliga, för att icke säga enda, grund och förutsättning det faktiska förhållande, att den förre sjelf eller ock ett ting, som han egde eller hade i sin besittning, utgjorde den yttre, fysiska orsaken till skadan. Ansvarighetens beroende af ett inre moment af skuld eller tillräknelighet hos den ifrågavarande personen är en uppfattning, som först småningom genomträngt vårt folks rättsmedvetande ¹⁾. I nyare tider har denna uppfattning allt mer gjort sig gällande och omsider stadgat den allmänna regel, att ingen är ansvarig för skada, med mindre han har skuld till densamma i den mening, att han antingen vidtagit en åtgärd, hvilken icke varit honom lofflig, eller brustit i den varsamhet och omsorg, som det med hänsyn till annans rätt varit hans pligt att iakttaga.

---

¹⁾ De i 22 kapitlet af 1734 års lag förekommande, ännu gällande stadganden för det fall, att kreatur, tillhöriga en person, döda eller skada annans hemdjur, erinra i åtskilliga afseenden om forna tiders föreställningssätt.

Denna regel, enligt hvilken följaktligen en hvar ansvarar endast för hvad han sjelf felat, är dock icke utan sina undantag. Dit kan visserligen icke med skäl hänföras den äfven i svenska rätten erkända grundsats, att den, hvilken åtagit sig en förbindelse till annan man och för densamnas uppfyllande betjenar sig af främmande personer, är i förhållande till sin kontrahent ansvarig för hvad hans organer i denna sin egenskap göra eller underlåta; ty denna ansvarighet är allenast en naturlig följd af det emellan kontrahenterna existerande obligatoriska förhållande, i kraft af hvilket enhvar af dem eger rätt att i afseende å aftalets behöriga fullgörande hålla sig uteslutande till andre kontrahenten. Men en verklig afvikelse från berörda regel framträder i de fall, då lagen ålägger en person gent emot allmänheten och således äfven mot dem, med hvilka han icke inlåtit sig i något aftal, ansvaret för främmande personers förseelser. Sålunda gör 1864 års sjölag redare ansvarig för all skada, som genom befälhafvarens eller besättningsens fel eller försummelse i tjensten tillskyndas tredje man. Grunden för detta stadgande är att söka dels deri, att redaren genom valet af sin personal i väsentlig mån har i sin magt att försäkra sig om ett nitiskt och skickligt handhafvande af tjensten, dels ock i ett billigt afseende å säkerheten för tredje man, hvilken, derest han endast egde hålla sig till den vanligen mindre vederhäftige person, som begått förseelsen, i de flesta fall komme att oförskyldt utsättas för en förlust, som ofta kunde vara högst betydlig.

Känslan af billigheten och rättvisan deraf, att i anseende till ungefär enahanda skäl en liknande ansvarighet för underhafvandes tjenstefel fastställdes äfven inom

den mer och mer sig utbredande och, enligt hvad erfarenheten visat, ingalunda för allmänheten ofarliga näring, hvilken besörjde transporter å jernväg, var det som först bragte å bane frågan om särskild lagstiftning för jernvägsdriften. Med anledning af en hos riksdagen gjord hemställan, att staten måtte öfvertaga den ersättningskyldighet till åtskillige personer, som i följd af en i December 1864 å statens jernväg timad sammanstötning af tvenne bantåg blifvit ådömd en i samma jernvägs tjänst anställd lokomotivförare, anhöll riksdagen i skrifvelse år 1866, att kongl. maj:t måtte låta undersöka och utreda, huruvida icke särskilda lagstadganden kunde vara behöfliga i afseende å statens och enskilda jernvägsbolags skyldighet att, såsom i åtskilliga andra länder vore föreskrifvet, i händelse af olycksfall vid jernvägstrafiken utbetala ersättningar för skada å person eller egendom. Sedan kongl. maj:t häröfver infortrat utlåtande af styrelsen för statens jernvägstrafik och styrelsen 1867 afgifvit yttrande i ämnet ¹⁾, fick ärendet hvila till d. 15 Nov. 1884, då kongl. maj:t med anledning af såväl 1866 års skrifvelse som ock en ny sådan från 1881 års riksdag, i hvilken senare riksdagen anhållit om utredning, huruvida

---

¹⁾ I sitt yttrande hemställde Trafikstyrelsen, att den ifrågasatta nya lagstiftningen måtte byggas på följande grunder:

att, ehvad jernvägen tillhörde staten eller enskilde, jernvägs-egarens ansvarighet skulle vara densamma;

att jernvägssegaren skulle ansvara för all skada, som vid befordring på banan tillfogades jernvägspassagerarne, derest de icke sjelfve vållat skadan eller denna härrört från olyckshändelse, som ej varit beroende af jernvägstrafiken;

att skadeståndet skulle bestämmas enligt de i 6 kap. strafflagen meddelade regler om ersättning i mål, som anginge kroppsskada;

och under hvilka vilkor statsmagten kunde, till befrämjande af ett betryggadt rättstillstånd, ikläda sig ansvar för skada och förluster, som af statens embetsmän möjligen blefve genom felaktig embetsförvaltning tillskyndade enskilde samhällsmedlemmar, bemyndigade chefen för justitiedepartementet att låta utarbета förslag till föreskrifter angående ersättning i händelse af olycksfall vid jernvägstrafik och att vid beredande af denna fråga kalla till biträde sakkunnige män, anställde vid statens och enskildes jernvägar. Derefter uppgjordes i nämnda departement, med biträde af inspektören vid statens jernvägar och verkställande direktören vid en enskild jernväg, *förslag till lag angående jernvägs innehafvares och egares ansvarighet för skada i följd af jernvägens drift*¹⁾, hvilket förslag åtföljdes af skriftliga motiv²⁾. Sedan styrelsen för statens jernvägstrafik blifvit hörd öfver förslaget och högsta domstolen, jemlikt 87 § regeringsformen, deröfver afgifvit utlåtande³⁾, undergick förslaget inom departementet ändring och jemkning i åtskilliga detaljer⁴⁾; hvarefter det sålunda modifierade förslaget af kongl. maj:t förelades 1886 års riksdag. Lagutskottet, till hvars behandling propositionen öfverlemnades, hemställde, under

---

att jernvägsegaren skulle för skada å gods, som mottagits för befordran, vara ansvarig hufvudsakligen i öfverensstämmelse med de grunder, som vore bestämda i reglementet för trafiken å statens jernvägar d. 4 April 1862.

Deremot ansåg styrelsen, att någon särskild ersättningsskyldighet icke borde åläggas jernvägsegare i afseende å skada, som genom trafiken tillskyndades andra personer eller saker, än dem, hvilka befordrades å jernvägen, enär, i händelse sådan skada inträffade, den nästan alltid antingen vore vållad af den, som lidit skadan, eller ock uppkommit genom ren våda.

1) 2) 3) 4) Se bihanget.

hänvisning till de skäl, som funnes anförda i de propositionen bilagda handlingar, att densamma måtte af riksdagen antagas. Denna hemställan blef, efter längre diskussion, utan votering bifallen af riksdagens båda kamrar. Den 12 Mars 1886 utfärdade kongl. maj:t lag angående ansvarighet för skada i följd af jernvägs drift¹⁾.

I den sålunda tillkomna lagen är grundsatsen om jernvägsinnehafvares skyldighet att ersätta all skada, som härrör från jernvägspersonalens fel eller försummelse i afseende å driften af jernvägen, utan inskränkning antagen och genomförd. I motiven påpekas, hurusom jernvägsdrift är en rörelse, som väl å ena sidan bereder samhället så vidsträckt gagn, att dess ändamålsenliga utövande ej må hindras, men å andra sidan kräver en mer än vanlig omsorg och noggrannhet i afseende å bedrifvandet af rörelsen, så framt icke det afsedda gagnet skall förbytas i olycka och förderf för människor och egendom; hvadan med hänsyn till denna med jernvägsdriften förenade fara det är af synnerlig vigt, att endast sådana personer, som besitta nödig skicklighet och erfarenhet i jernvägsdriften och tillika gjort sig kände för pligtrohet och nit, varda deri använde. Vid sådant förhållande — heter det vidare i motiven — måste det betraktas såsom

---

¹⁾ Till upplysning om utsträckningen af det område, inom hvilket den nya lagen eger tillämplighet, må här nämnas, att, enligt hvad trafikstyrelsens statistiska uppgifter utvisa, utgjorde vid 1885 års slut de trafikerade statsbanornas längd tillsammans..... 2,387 kilometer samt

längden af de enskilda, för allmän trafik upplåtna

och med ångkraft trafikerade jernvägarne ..... 4,505 »

Tillhoppa 6,892 kilometer

De enskilda jernvägarne tillhörde ett antal af 84 olika egare.

en oefftergiffig pligt för jernvägsinnehafvaren att noga se sig före vid valet af dem, åt hvilka besörjandet af jernvägens drift anförtros; och det enda lämpliga och fullt verksamma medel att förmå honom att fullgöra denna sin pligt består deri, att han i så måtto är ansvarig för jernvägspersonalens fel och försummelse i tjensten, att honom åligger att upprätta all derigenom uppkommen skada lika som om han sjelf vållat densamma.

Då jernvägsdriften dels till följd af de stora anspråk, den ställer på driftspersonalens nit och oförskräckthet, måste anses såsom ett för personalen mer än vanligt farligt yrke, dels ock medför en bestämd eldfara för den i jernvägens granskap befintliga egendom, så hafva dessa omständigheter föranledt, att den i fråga varande lagen, utöfver införandet af grundsatsen om jernvägsinnehafvarens ansvarighet för sin för jernvägsdriften anlidade personals tjenstefel, ytterligare i tvenne andra afseenden innefattar väsentlig afvikelse från den förutnämnda regeln, att ansvarighet för skada förutsätter skuld till skadan. Jernvägsinnehafvaren ansvarar nemligen dels i förhållande till sin personal och dels med hänseende till skada, som härrör från eld ur lokomotiv eller eldstad i annat jernvägsfordon, i vissa fall äfven för ren våda. För grunderna till denna utsträckta ansvarighet skall närmare redogöras i sammanhang med framställningen af samma ansvarighets beskaffenhet och omfång.

Beträffande den icke alldeles ovigtiga frågan, huru de nu berörda hufvudgrunderna för den nya lagen förhålla sig till den lagstiftning i förevarande ämne, som förefinnes i åtskilliga af Europas öfriga kulturstater, hänvisa vi till hvad chefen för justitiedepartementet derom

yttrat vid lagförslagets anmälände i konseljen d. 18 Dec. 1885 ¹⁾).

Sedan vi sålunda, med omförmälände af anledningen till och sättet för i fråga varande lags tillkomst, tillika i största korthet antydt samma lags allmänna karakter, öfvergå vi till utvecklingen af lagens innehåll i dess särskilda delar, dervid till en början är nödigt att fastställa begreppet af vissa i lagen förekommande uttryck och beteckningar.

---

¹⁾ Se bihanget.

II.

Begreppet af jernväg.

Hvad som enligt allmänt språkbruk förstås med jernväg ligger ganska tydligt angifvet i detta ord sjelf. En väg är icke att hänföra under begreppet af jernväg derföre, att den befares med lokomotiv. Äfven i vårt land begagnas s. k. landsvägslokomotiv å vanlig väg. Det, som väsentligen skiljer jernvägen från hvarje annan väg, är att trafiken å den förra försiggår å skenor eller spår af jern. Det är detta förhållande, som gifvit saken dess namn, utmärkande en *väg af eller på jernskenor*.

Denna egenskap är dock icke det för jernvägens begrepp enda egendomliga. En jernväg, äfven der den är upplåten för allmän trafik, är dock aldrig allmän i samma mening, som en allmän landsväg. Då å den senare en hvar eger rätt att sjelf anordna och verkställa sina transporter, så besörjes och utföres deremot all befordran å jernvägen af dess innehafvare och de af honom för sådant ändamål antagna personer. Det ligger i sakens natur, att det icke rätt gerna kan vara annorlunda. Jernvägen är i sjelfva verket en industriel anläggning eller inrättning, hvars uppgift och ändamål är icke blott att underlätta, utan fastmer att verkställa befordran af personer eller egendom ¹⁾.

¹⁾ Enligt kongl. förordningen angående lagfart och inteckning af jernväg m. m. d. 15 Okt. 1880 skola en koncessionerad jernvägs lokomotiv, vagnar, inventarier och förråd anses såsom tillhörigheter till den fasta egendomen.

Men icke hvarje sådan anläggning eller inrättning hänföres under begreppet af jernväg uti i fråga varande lag; utan deri betecknas med sagda benämning, enligt hvad 1 § innehåller, endast sådan jernväg, å hvilken, såsom vanligen är förhållandet, befordringen verkställes *medelst ångkraft*. Hvarje jernväg, hvars trafik besörjes medelst annan kraft än ånga, t. ex. hästkraft, elektricitet eller vagnarnes egen tyngdkraft, är helt och hållet utesluten från området för denna lag.

Det är icke med tydliga ord i lagen direkt utsagdt, att såsom vilkor för densammas tillämplighet gäller, att den för befordringen erforderliga ångkraft frambringas i ett sjelf till befarande af banan afsedt fordon eller, såsom det gemenligen benämnes, lokomotiv. Det skulle derföre kunna sättas i fråga, huruvida icke lagen har afseende äfven å sådana för ångkraft apterade och under begreppet jernväg möjligen hänförliga transportinrättningar, der ångan produceras i och verkar på ett å viss plats anbragt, fast beläget maskineri, hvilket medelst derifrån utgående tåg eller kettingar drager särskilda på jernskenor löpande hjuldon fram eller, då skenorna å detta slags inrättningar merendels hafva ett sluttande läge, snarare upp till sig. Det ursprungligen uppgjorda förslaget, hvilket i senare momentet af 1 § innehöll, att den föreslagna lagen skulle tillämpas i afseende å en under anläggning varande jernväg så vidt den blefve »befaren med lokomotiv», gaf genom denna sin lydelse tydligare vid handen, att begagnandet af lokomotiv eller ångvagn utgjorde en nödvändig förutsättning för lagens tillämplighet och att följaktligen sådana befordrings- eller upphalningsinrättningar, der ångmaskinen vore anbragt å fast plats, icke vore i lagen

åsyftade. Vål blefvo i det förslag, som framlades för riksdagen, de nyss citerade orden på framställning af högsta domstolen utbytta mot uttrycket »befaren med användande af ångkraft»; men hvarken det af högsta domstolen för berörda förändring anförda motiv eller hvad chefen för justitiedepartementet vid förslaget's föredragning inför konungen i statsrådet yttrat i ämnet gifver ringaste anledning till det antagande, att med det ofvan nämnda utbytet af ord afsetts någon ändring i sak. Vid detta förhållande och då sådana befordringsinrättningar, hvarå drifkraften åstadkommes medelst fast ångmaskin, icke i afseende å beskaffenheten eller farligheten af inrättningen väsentligen skilja sig från andra genom ånga drifna verk och förty icke synas böra vara underkastade en undantagslag, hvars rättmätighet just grundas på den större fara för människor och egendom, inrättningens drift för med sig, torde man vara fullt berättigad till den slutsats, att jernväg, hvarå trafikmedlet utgöres af fast ångmaskin, icke faller inom förevarande lags verksamhetssfer.

Deremot är det för frågan om lagens tillämplighet likgiltigt, huruvida jernvägen tillhör staten, kommun, bolag eller enskild person, huruvida den är koncessionerad eller utan expropriation blifvit anlagd endast å egen mark, om den begagnas för allmän eller blott för enskild trafik, om den har till ändamål att befordra både personer och gods eller allenast ettdera slaget samt om den är bygd öfver eller under jord.

Lagen är vidare tillämplig icke blott i afseende å helt och hållet färdigbygda jernvägar utan äfven i det fall, att, under pågående anläggning af jernväg, denna i

hela dess sträckning eller till någon del befares med användande af ångkraft. Men när lagens tillämplighet är beroende af beskaffenheten af den kraft, som begagnas såsom medel för vagnarnes framförande å jernvägen, så torde häraf följa, att, i händelse ånga användes såsom drifkraft endast å en del af en under anläggning varande jernväg, allenast denna del faller inom området för den i fråga varande lagen; hvaremot i afseende å den öfriga ofullbordade jernvägssträckan, som aldrig befarits medelst användande af ångkraft, lagen saknar tillämplighet, äfven om å denna sträcka vagnar förtskaffats medelst annan kraft t. ex. handkraft. Den motsatta åsigten, enligt hvilken, så snart en del, huru obetydlig som helst, af en under anläggning varande jernväg befares medelst begagnande af ångkraft, äfven den öfriga delen skulle vara att hänföra under denna ansvarighetslag, synes föga förenlig med samma lags grund.

Att hvarje jernväg, för hvilken konungen genom en och samma regeringshandling meddelat koncession, skall i hela sin sträckning anses såsom en enhet d. v. s. såsom en särskildt för sig bestående jernväg, såvida icke konungen vare sig vid koncessionens meddelande eller sedermera annorledes förordnat, inhemtas af förordningen angående lagfart och inteckning af jernväg m. m. d. 15 Okt. 1880. I fråga åter om sådan jernväg, som tillkommit utan kongl. koncession, såsom då någon för sitt enskilda behof anlägger jernväg uteslutande å egen mark, torde hvarje sammanhängande jernvägsanläggning, så långt den tillhör en och samme egare, äfven om jernvägen delar sig i flera, med hvarandra förenade grenbanor, böra be-

traktas såsom en enda jernväg. Detta är i så måtto af vigt att veta, som hvarje särskild jernväg för sig, på sätt framdeles skall närmare förklaras, häftar för den skada, som inom dess område till följd af jernvägsdriften uppkommit.

III.

Jernvägs innehafvare.

I alla de fall, der skyldighet att ersätta skada enligt ifrågavarande lag eger rum, lägger lagen denna skyldighet å jernvägens innehafvare. Vi gå derföre att på förhand söka närmare utreda den frågan, hvem med benämningen »jernvägs innehafvare» afses.

Ehuru det vanligen förhåller sig så, att innehafvaren af en jernväg är samme person som jernvägens egare, är det dock uppenbart, att detta icke alltid behöfver vara förhållandet. Jernvägens egare kan hafva åt annan öfverlåtit nyttjanderätten till sin jernväg, i hvilket fall såväl den, till hvilken öfverlåtelsen skett, i sin egenskap af innehafvare af jernvägen som ock egaren, på sätt i lagens 9 § stadgas, äro ansvariga för skada, som uppkommer i följd af jernvägens drift. Härvid är dock beträffande enskild jernväg, som tillkommit på grund af kongl. maj:ts koncession, att märka, att koncessionsinnehafvarens rätt att åt annan öfverlåta nyttjanderätten till jernvägen ofta är i koncessionen gjord beroende af konungens samtycke till öfverlåtelsen, samt att i sådant fall en öfverlåtelse, som skett utan konungens tillstånd, följaktligen saknar giltighet. Vidare torde det vara klart, att den, som endast på grund af uppdrag af annan person och för denna senares räkning förestår och besörjer en jernvägs drift, icke är

jernvägens innehafvare, utan allenast syssloman eller ombud för den, hvilken gifvit uppdraget och för hvars räkning jernvägsdriften utöfvas. Om således, såsom stundom inträffat, egaren af en jernväg åtagit sig att besörja en annan jernvägs drift i öfverensstämmelse med vissa honom meddelade föreskrifter och mot öfverenskommen ersättning, är han icke att anse såsom innehafvare af sistnämnda jernväg, äfven om han, på grund af sitt åtagande, för driften af samma jernväg begagnar sitt folk och sin materiel.

Innehafvare af jernvägen är den, som besitter jernvägen i eget namn och för egen räkning och således är berättigad både att nyttja jernvägen sjelfständigt och att åtnjuta inkomsterna af driften. Det är uppenbarligen just dessa egenskaper hos innehafvaren, som föranledt, att ansvarigheten för skada i följd af jernvägens drift lagts å honom. Han kan vara en fysisk person eller ock en juridisk, såsom staten, en kommun eller ett bolag. Huruvida innehafvaren utöfvar sin nyttjanderätt sjelf eller, såsom vanligen är fallet, genom en eller flere af honom tillsatte sysslomän, hvilka på sådan grund äro i förhållande till honom ansvarige och redovisningsskyldige för sin förvaltning, är alldeles likgiltigt.

Hvem som under den tid, då anläggandet af en jernväg pågår, är att anse såsom innehafvare af densamma, beror väsentligen af innehållet af det aftal, som blifvit ingånget angående arbetets utförande. Vål lærer i allmänhet den, för hvars räkning jernvägen anlägges, vara innehafvare af jernvägen äfven under anläggningstiden; men om byggnadsentreprenören åtagit och förbehållit sig att sjelfständigt anordna och verkställa allt det för jernvägsanlägg-

ningen erforderliga arbetet och inom viss tid öfverlemna jernvägen färdig åt den, för hvars räkning jernvägen anlägges, samt den senare till följd häraf afsagt sig all rätt att under den tid, som för jernvägens byggande är bestämd, ledande eller kontrollerande ingripa i arbetets utförande, torde denne, äfven om han, såsom väl i allmänhet är förhållandet, är egare af den mark, hvarå jernvägen anlägges, dock, såsom under nämnda tid utestängd från rätten att förfoga öfver jernvägen, icke kunna anses såsom innehafvare af densamma förr än anläggningstiden är ute eller han eljest mottager jernvägen under sin rådhighet. I följd häraf skall, i händelse anläggandet af en jernväg blifvit på nämnda vilkor upplåtet åt entreprenör och jernvägen under anläggningstiden befares medelst användande af ångkraft, entreprenören, men icke den, för hvars räkning jernvägen anlägges, vara ansvarig för skada, som förorsakas genom jernvägens trafikerande.

Enligt 17 § i förordningen d. 15 Okt. 1880 angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg m. m. skall, i händelse enskild jernväg, för hvars anläggning konungen medgifvit rätt till expropriation och som begagnas för allmän trafik, varder tagen i mät, öfverexekutor förordna en eller flere syslömän att omhändertaga och förvalta jernvägen samt besörja trafikens uppehållande till dess jernvägen blifvit i laglig ordning såld eller utmätningen eljest afslutats. Föreskriften härom har, såsom motiven till samma förordning utmärka, tillkommit i den allmänna samfärdselns intresse till förebyggande deraf, att jernvägen i följd af dess egares insolvens skulle upphöra att tjena det allmänna ändamål, som föranledt expropriationsrättigheten och hvars behöriga tillgodoseende derföre ut-

gör ett genom koncessionen vid besittningen af jernvägen fästadt vilkor för framtiden. Der nu, med anledning af jernvägs utmätning, sådane sysslomän blifvit af öfverexekutor förordnade, synes den fråga med fog kunna framställas, hvem som derefter intill dess utmätningen hunnit bringas till slut rätteligen är att anse som jernvägens innehafvare och på sådan grund enligt den nu ifrågavarande lagen ansvarig för skada, som driften af jernvägen under tiden kan föra med sig. Att hvarken öfverexekutor eller de af honom utsedde sysslomän kunna anses såsom innehafvare af jernvägen, är uppenbart, då ingendera besitter jernvägen i eget namn och för egen räkning. Af enahanda skäl kan icke heller den borgenär, hvilken sökt utmätningen, betraktas såsom jernvägens innehafvare, oaktadt bemälde borgenär enligt sagda förordning är i viss mån ansvarig för gäldandet af kostnaden för trafikens uppehållande, hvartill dock utgifter för ersättande af skada, som i följd af jernvägsdriften uppkommit, rimligen icke lära kunna hänföras, då ansvarigheten för slika oberäkneliga utgifter skulle åtminstone för egare af mindre fordran utgöra ett nästan absolut hinder mot begagnandet af rätten att exekutift uttaga fordringen, samt den efter sagda förordning utfärdade ansvarighetslagen lägger skyldigheten till sådan skadas upprättande i hvarje fall å jernvägens innehafvare. Deremot måste jernvägens egare, så framt han vid den tid, då utmätningen skedde, tillika var i besittning af jernvägen, så länge utmätningen eger bestånd, fortfarande vara att betrakta såsom jernvägens innehafvare, enär den af öfverexekutor anordnade förvaltningen af jernvägen i sådant fall icke kan anses såsom utöfvad i annans namn och

för annans räkning än egarens, hvilken, enligt sakens natur och såsom 1880 års förordning också tydligt utvisar, genom utmätningen ingalunda blifvit befriad från den honom i sagda fall åliggande ansvarighet för trafikens uppehållande.

Svårare blifver den uppställda frågan att besvara i den händelse, att annan, än egaren, vid tiden för utmätningen var laglig innehafvare af jernvägen. Enligt allmänna rättsgrunder kan utmätning i och för sig icke medföra någon rubbning eller inskränkning af den rätt till utmäta egendomen, som tredje man derförinnan i behörig ordning förvärfvat. Med denna grundsats skulle stadgandet i 17 § af 1880 års förordning icke låta sig förlika, derest detta stadgande, på sätt dess ordalydelse kan synas innebära, tillämpades sålunda, att äfven i det fall, att annan än egaren vid utmätningen af jernvägen vore i laglig besittning af densamma, de af öfverexekutor förordnade sysslomän skulle, utan att respektera innehafvarens nyttjanderätt, bemäktiga sig jernvägen och intill utmätningens afslutande besörja driften, oaktadt innehafvaren både ville och kunde fortfarande uppehålla trafiken. Men en sådan tillämpning, hvilken skulle innefatta en lika uppenbar som för tillgodoseendet af det allmännas intresse onödig kränkning af enskild rätt, kan rimligen icke vara förordningens mening. På grund häraf torde nämnda stadgande böra förstås så, att i det fall, hvarom nu är fråga, de af öfverexekutor förordnade sysslomäns befogenhet icke sträcker sig vidare än att öfvervaka jernvägstrafikens behöriga uppehållande och dessutom enligt 80 § utsökningslagen, så framt vederbörande borgenär derom gjort framställning, uppbära den egaren

möjligen tillkommande ersättning för nyttjandet af jernvägen. Med denna uppfattning af det anförda stadgandets innehåll, lærer den uppställda frågan böra bevaras sålunda, att uti ifrågavarande fall den, som vid utmätningen var i laglig besittning af jernvägen, fortfarande utan hinder af utmätningen förblifver jernvägens innehafvare, derest han behörigen uppehåller trafiken, men att, om han brister häruti och således eftersätter det i koncessionen grundade villkor för besittningen, de af öfverexekutor tillsatte sysslomännen hafva att i egarens namn och för hans räkning taga jernvägen under sin vård och förvaltning samt besörja dess drift.

Har enskild jernväg blifvit af dess egare afträdd till konkurs, måste konkursboet, intill dess jernvägen blifvit i konkursen såld och af köparen tillträdd, anses såsom innehafvare af jernvägen, så framt gäldenären vid konkursens början hade nyttjanderätten till jernvägen i sin hand. Då konkurs, lika litet som utmätning, i och för sig åstadkommer rubbning af den rätt, tredje man har till den afträdda egendomen, torde den i 19 § af 1880 års förordning gifna föreskrift, att, i händelse koncessionerad och för allmän trafik begagnad enskild jernväg afträdes till borgenärens förnöjande, rätten eller domaren genast har att förordna förvaltare att taga jernvägen om händer och uppehålla dess drift, böra i afseende å det fall, att annan än gäldenären vid konkursens början var innehafvare af jernvägen, förstås i öfverensstämmelse med hvad förut blifvit sagdt i fråga om utmätt jernväg.

IV.

Jernvägs drift.

Då jernvägen, såsom redan blifvit sagdt, är en industrial anläggning eller inrättning, så har detta förhållande naturligen gifvit upphof till uttrycket »jernvägs drift». Hvad förstås då med denna benämning?

Ett rätt besvarande af denna fråga är, såsom särskildt skarpt framhölls under diskussionen hos riksdagen, då ifrågavarande lag der antogs, uppenbarligen af största vikt för lagens rätta tolkning, enär ingen annan skada skall enligt lagen af jernvägsinnehafvare ersättas, än den, som är en följd af jernvägsdriften. Detta antydes också redan af den benämning eller öfverskrift, lagen erhållit. Allt efter som begreppet af jernvägs drift får en vidsträcktare eller inskränktare omfattning, varder följaktligen järnvägsinnehafvarens ansvarighet större eller mindre.

Vid granskningen af det ursprungliga förslaget till lagen hemstälde styrelsen för statens jernvägstrafik, att det i förslaget begagnade uttrycket »jernvägs drift» måtte i lagtexten närmare förklaras och definieras, på det att icke uttryckets obestämdhet skulle kunna gifva anledning till olika tolkningar; och då billigheten syntes fordra, att det ansvar, som ålades jernvägarne genom särskild lag, begränsades till hvad som oundgängligen påkallades

genom det för jernvägsrörelsen egendomliga, föreslog styrelsen, att definitionen måtte erhålla det innehåll, att med jernvägs drift skulle förstås *lokomotivs och vagnars rörelse å jernvägen och hvad dermed stode i omedelbart sammanhang*. Till stöd för fastställandet af en sådan betydelse af det ifrågavarande uttrycket, åberopade styrelsen, att vid tillämpning af de i Tyskland och Österrike gällande lagar angående jernvägs ansvarighet för skada å person — i hvilka lagar de mot sagda uttryck svarande orden *Betrieb* eller *Verkehr einer Eisenbahn* förekomma likaledes utan närmare förklaring af deras betydelse — dessa länders domstolar i flera mål förklarar, att ansvarighet enligt jernvägslagen ej egde rum i sådana fall, vid hvilka skadan ej stode i omedelbart sammanhang med befordringen å banan eller med lokomotivens och vagnarnes rörelse å banans spår, såsom olycksfall, hvilka tilldraga sig i jernvägens verkstäder eller vid lastning och lossning af vagnar, som stå på jernvägsspåren, vid reparationer å banan eller vid andra dylika arbeten.

Den af trafikstyrelsen sålunda uttalade åsigt angående hvad som borde förstås med jernvägs drift torde i det närmaste vara den rätta; men genom antagandet af den af styrelsen föreslagna definitionen skulle den åsyftade tydligheten och bestämdheten näppeligen hafva vunnits. Det skall säkerligen alltid befinnas förenadt med hardt nära öfvervinnerliga svårigheter att genom en kortfattad definition, hvilken eger den enkelhet och lättfattlighet, som egnar sig för lagtexten, rätt förklara och bestämma betydelsen af det i fråga varande uttrycket; och häri får väl också sökas anledningen dertill, att lag-

stiftningen icke blott i vårt land utan äfven i de nyss nämnda främmande länderna underlåtitt att i lagen beskrifva och förklara jernvägsdriftens begrepp, hvars fastställande och begränsande förmodligen ansetts lämpligast böra öfverlätas åt doktrinen.

Jemföra vi ifrågavarande lag med den lag, som handlar om transporter till sjös och hvilken således, hvad ämnet beträffar, är i viss mån närbeslägtad med den förevarande lagen, så finna vi, att gällande sjölag i dess 49 § förpligtar fartygs redare att ansvara för all skada, som genom befälhafvarens eller besättningens fel eller försummelse i tjensten annan tillskyndas. Hade lagstiftarnes mening varit att pålägga jernvägsinnehafvare en lika vidsträckt ansvarighet för skada, som hans vid jernvägen anställda personal kunde vid utöfvande af sina tjänstebefattningar, oberoende af göromålens olika art och beskaffenhet, tillfoga tredje man, så hade säkerligen en sådan mening i förevarande lag blifvit uttryckt i liknande ordalag, som begagnats i sjölagen. Då nu förevarande lag i ifrågavarande afseende nyttjar helt andra uttryck, i ty att den i allmänhet förklarar jernvägsinnehafvare ansvarig, allenast för sådan skada, som, jemte det den vållats af jernvägens förvaltning och betjening, är en följd af jernvägens drift, så ligger redan häri en antydning, att till jernvägs drift icke må räknas alla de väsentligen olikartade göromål, som kunna förekomma i tjänstgöringen vid en jernväg.

Jernvägsdriftens uppgift är, såsom i det föregående blifvit sagdt, att verkställa befordran af personer och egendom. För fyllandet af denna uppgift erfordras en mängd åtgärder, de der stå i närmare eller fjernare för-

hållande till sjelfva befordringen, hvilket sistnämnda uttryck vi här fatta i den vidsträcka betydelse, att deri inbegripes transportmaterielens förflyttning å jernvägens spår i allmänhet och således äfven vid tillfällen då passagerare eller gods icke medfölja. Det särskilda sätt, hvarpå befordringen försiggår och som bland annat gör det omöjligt för tågföraren att låta tåget vika åt sidan för ett mötande hinder, den väldiga, lätteligen förstörelsebringande kraft, hvilken utgör rörelsemedlet, den ovanliga hastighet, hvarmed befordringen i regeln verkställes, och den deraf föranledda nödvändighet för dem, hvilka taga befattning med befordringen eller äro satte att vaka öfver dess säkerhet, att mången gång handla utan tid till mogen öfverläggning äro allt omständigheter, som i förening göra jernvägsdriften till en framför de flesta andra yrken farlig handtering, farlig icke blott för dem, som sysselsätta sig dermed, utan äfven för allmänheten; och det är, enligt hvad motiven till lagen tydligen utmärka, denna med jernvägsdriften förbundna, uteslutande af befordringen betingade särskilda fara, som frankallat den ifrågavarande ansvarighetslagen. Vid sådant förhållande fordrar ett tillbörligt beaktande af lagens grund äfvensom dess egenskap af special-lag, att sådana bestyr, som, ehuru vanligen eller åtminstone ofta förenade med skötandet af sjelfva befordringen, dock icke stå i nödvändigt sammanhang dermed, utan rätteligen utgöra derifrån skilda, i denna lag icke afsedda yrken, icke i och för sig hänföras till jernvägsdriften i egentlig mening. Dit hör således icke driften af jernvägen tillhöriga verkstäder, äfven om denna drift tagit ångkraften i sin tjänst, icke heller den verksamhet, som består i uppförande och

anordnande af nya byggnader eller inrättningar för jernvägens behof eller i utförandet af reparationer å jernvägens vare sig fasta beståndsdelar eller lösa tillbehör. Detta är dock naturligtvis icke så att förstå, att icke tillsynen derå, att jernvägen med dess transportmateriel befinner sig i godt och försvarligt skick, skulle åligga jernvägsinnehafvaren, så att han därför bär ansvaret; men denna tillsyn är något helt annat än den verksamhet, som har utförandet af de arbeten, hvilka nämnda tillsyn funnit erforderliga, till sitt närmaste föremål. Dessa arbeten medföra, om de verkställas å tid, då befordring å banan i närheten icke eger rum, hvarken för arbetarne eller allmänheten någon särskild fara derföre, att de utföras inom jernvägens område. För skada, som i följd af denna verksamhet, utan samband med befordringen, träffar vare sig jernvägens folk eller allmänheten, kan således jernvägsinnehafvaren skäligen icke anses ansvarig enligt ifrågavarande lag. Om t. ex. en till någon af jernvägens verkstäder hörande ångmaskin genom explosion spränges sönder, eller om en inom jernvägens område uppförd byggnadsställning nedrasar, eller om vid utläggning af nya skenor å banan skada tillfogas någon af jernvägens arbetare, samt i alla dessa fall den skada, som sålunda uppkommit, icke står i något kausalsammanhang med befordringen å jernvägen, så är skadan icke att hänföra under förevarande lags bestämmelser.

Då, såsom nyss är sagdt, anledningen till ifrågavarande lags tillkomst uteslutande är att söka i den fara för ej mindre jernvägens eget folk än äfven allmänheten, som framkallas af sjelfva befordringen, så är det vidare med lagens grund icke förenligt, att sådana till skötandet

af en jernvägs trafik hörande göromål, som icke äro omedelbart rigtade på verkställande af befordringen eller förekommande af skada deraf och hvilkas utförande derföre åtminstone i regeln icke sker så att säga under beröring med eller inflytande af nämnda fara, i och för sig räknas till den egentliga jernvägsdriften. Såsom exempel på sådana göromål få vi anföra telegraftjinstgöringen vid jernvägen, biljettförsäljningen och öfverhufvud tienstgöringen i jernvägens expeditionslokaler. Till undvikande af missförstånd må dock äfven här särskildt framhållas, att det här är fråga endast om göromålens yttre sida eller deras mekaniska verkställande, så att den skada, som derigenom sker, icke bör bedömas enligt ifrågavarande lag; hvaremot jernvägens innehafvare visserligen bär ansvaret för den ledning och det anordnande af befordringen, som i jernvägens expeditionslokaler utöfvas medelst instruktioner och order till dem, hvilka lägga hand vid befordringen omedelbart.

Att jernvägsfordons förflyttning å banan samt i allmänhet transportmaterielens skötande och vårdande å jernvägens spår höra till den egentliga jernvägsdriften, torde af hvad redan blifvit anfördt vara uppenbart. Härvid är att märka, att, ehuru det för ifrågavarande lags tillämplighet är ett nödvändigt vilkor, att befordringen å jernvägen verkställles medelst ångkraft, deraf dock ingalunda må dragas den slutsats, att jernvägsinnehafvare enligt denna lag icke skulle vara ansvarig för annan skada än den, som är en följd af ångkraftens användande. Innehafvare af jernväg, hvars trafikerande besörjes medelst ångkraft, bär i öfverensstämmelse med denna lag ansvaret äfven för skada, som timar i följd af fordons

förflyttning å jernvägen medelst annan kraft än ånga. Så t. ex. bör, i händelse skada vållats derigenom, att en jernvägsvagn å banan blifvit satt i rörelse medelst handkraft eller till följd af vindens inverkan, jernvägsinnehafvarens skyldighet att ersätta skadan bedömas enligt ifrågavarande lag. Icke heller är det för lagens tillämplighet en nödvändig förutsättning, att skadan skett i följd af jernvägsfordons förflyttning. Om, medan ett bantåg befinner sig stillastående å jernvägen, explosion inträffar i lokomotivets ångpanna eller i en i bantåget anbragt gasledning, så hör den skada, som derigenom sker, otvifvelaktigt äfven under denna lags bestämmelser.

Till den egentliga jernvägsdriften måste vidare hänföras den verksamhet, som, om också den icke kan sägas vara direkt rigtad på verkställandet af befordringen, dock har betryggandet af densamma och förekommande af skada deraf till sitt omedelbara mål och tillika utöfvas i det nära sammanhang med befordringen, att den så att säga beröres eller påverkas af den genom befordringen framkallade fara. För skada, som genom sådan verksamhet timar, är följaktligen jernvägsinnehafvaren enligt ifrågavarande lag ansvarig, änskönt jernvägsvagnars rörelse icke varit den direkt verkande orsaken till skadan. Till nämnda verksamhet hör i regeln skötandet af jernvägens signalapparater och spårvoxlar äfvensom den s. k. bevakningstjensten å banan. Vi sade med flit i regeln; ty det låter sig icke gerna förnekas, att fall kunna förekomma, då en exempelvis i bevakningstjensten företagen åtgärd, i följd af bristande sammanhang med jernvägsbefordringen, bör anses såsom icke tillhörande den egentliga jernvägsdriften. Om t. ex. å tid, då tåg icke finnes

å banan, en öfver vattendrag anbragt, till jernvägen hörande svängbro öppnas för genomsläppande af fartyg, så torde denna åtgärd, hvilken betingats uteslutande af sjöfartens behof och skolat vara af detta lika påkallad i fall svängbron tillhört en vanlig väg i stället för en jernväg, svårligen kunna i och för sig hänföras till jernvägsdriften i den begränsade omfattning och betydelse, hvori ifrågavarande lag med afseende å dess grund måste anses fatta detta begrepp. Vid sådant förhållande hör skada, som under ofvan angifna förutsättning vid svängbrons öppnande eller slutande möjligen tillskyndas ett förbifarande fartyg, icke under denna lag.

In- och utlastning af gods kan i och för sig icke hänföras till den egentliga jernvägsdriften; hvadan, i händelse skada uppkommer vid lastning eller lossning af vagn, som befinner sig stillastående, jernvägsinnehafvaren icke enligt denna lag är ansvarig för skadan, der icke denna står i något kausalsammanhang med vagnars förflyttning. Utkastas deremot af jernvägsbetjeningen gods från vagn, som är i rörelse, torde för skada, som derigenom timar, jernvägsinnehafvaren i öfverensstämmelse med denna lag böra stå i ansvar, äfven om icke vagnars förflyttning varit den direkt verkande orsaken till skadan. Detsamma lär väl äfven få gälla om skada, härrörande deraf, att jernvägsbetjeningen kastat gods in i vagn, som var i rörelse.

I afseende å jernvägar, hvilka ansluta sig till hvarandra, händer det esomoftast, att ena jernvägen befares af lokomotiv, som tillhör andra jernvägen och föres af

denna senares personal, äfvensom att den ena jernvägens vagnar, stundom också bemannade med samma jernvägs folk, dragas af den andra jernvägens lokomotiv öfver sistnämnda jernvägs område. I båda dessa fall skall, enligt hvad ifrågavarande lags 7 § med tillhörande motiv tydligen utmärker, den befordran, som sålunda medelst en jernvägs personal och fordon verkställes å en främmande jernväg, räknas till den senare jernvägens drift, oberoende deraf, hvilken af dessa jernvägar inkomsten af samma befordran tillfaller. En jernvägs drift begränsas alltid af jernvägens område i den mening, att befordran, som sker utanför detta område, icke under något förhållande är att hänföra till samma jernvägs drift; och å andra sidan räknas till en jernvägs drift all befordran, som sker inom samma jernvägs område; dock eger denna senare regel enligt sakens natur icke tillämplighet i afseende å område, som af två eller flera jernvägar begagnas gemensamt. Huruvida befordran, som eger rum å sådant samfäldt område, rätteligen är att hänföra till ena eller andra jernvägens drift, beror uppenbarligen deraf, för hvilken jernvägs räkning samma befordran verkställes. Detta kan emellertid mången gång vara svårt, för att icke säga omöjligt, att med full säkerhet afgöra, när åtminstone å bangård, som är gemensam för två eller flera jernvägar, ena jernvägens drift vanligen icke är alldeles skild från den eller de andras. Så t. ex. utföres der s. k. vagnsvexling för samtliga dessa jernvägars räkning icke sällan än af ena än af den andra jernvägens lokomotiv. Denna svårighet att i afseende å sådant samfäldt område i hvarje särskildt fall med erforderlig visshet bestämma, till hvilken jernvägs drift en der företagen förflyttning af vagnar

rätteligen är att hänföra, har, enligt hvad som framgår af motiven till lagens 8 §, utgjort en hufvudsaklig anledning dertill, att lagstiftaren, med frångående af den eljest i lagen antagna och tillämpade grundsats att hvarje särskild jernvägs innehafvare bär ansvaret för sin jernvägs drift, oberoende deraf, huruvida driften besörjes af hans egen eller en främmande jernvägs personal och materiel, i stället, såvidt angår område, hvilket är gemensamt för två eller flera jernvägar, i 8 § uppställt den regel för ansvarigheten, att enhvar af dessa jernvägars innehafvare är inom sådant samfäldt område ansvarig för sin personal och materiel, utan afseende derå, i hvilken jernvägs drift desamma begagnas. Till detta ämne få vi framdeles flera gånger särskild anledning att återkomma.

V.

Jernvägs förvaltning och betjening.

Det är, såsom i inledningen redan blifvit omnämndt, en regel, som genomgår hela ifrågavarande lag, att innehafvare af jernväg bär ansvaret — det civila, icke det kriminella — för hvarje fel och försummelse i afseende å jernvägens drift, som jernvägens förvaltning eller betjening låter komma sig till last. Med jernvägens förvaltning och betjening förstås i allmänhet alla de öfver- eller underordnade organer, som jernvägens innehafvare begagnar för driften af sin jernväg, ehvad de omedelbarligen lägga hand vid driften eller närmast utöfva en anordnande, ledande eller öfvervakande verksamhet. Den senare af dessa båda kategorier af en jernvägs personal torde utgöra förvaltningen, den andra — den som omedelbart lägger hand vid driften — betjeningen; dock ligger det för tillämpningen af lagen icke någon vikt uppå, att gränsen emellan dem noga uppdrages, eftersom lagen gör jernvägens innehafvare lika ansvarig för den enas som för den andras fel i tjensten.

I afseende på åliggandet för jernvägens innehafvare att ansvara för jernvägspersonalens tjenstefel, skola, enligt hvad 7 § af lagen innehåller, till jernvägens förvaltning eller betjening räknas icke allenast de, som äro anstälde i jernvägens tjenst, utan i allmänhet hvar och en, som

jernvägens innehafvare låter taga befattning med driften af jernvägen, således ej mindre tillfällige arbetare, som af jernvägens innehafvare för driften anlitas, än äfven den, som, ehuru något tjenste- eller arbetsaftal emellan honom och jernvägens innehafvare icke förefinnes, det oakadt får taga del i besörjandet af jernvägens drift. Om t. ex. till följd af öfverenskommelse emellan innehafvarne af två särskilda jernvägar, hvilka vi för större tydlighets skull vilja benämna A och B, jernvägen A:s drift besörjes af jernvägen B:s personal, skall denna personal, änskönt den icke låtit lega sig af jernvägen A:s innehafvare eller för hans räkning utan är i tjenst eller arbete anställd endast hos innehafvaren af jernvägen B, likväl såvidt angår den befattning, samma personal tager med jernvägen A:s drift, anses såsom tillhörande sistnämnda jernvägs förvaltning eller betjening i så måtto, att denna jernvägs innehafvare är ansvarig för den främmande personalens fel och försummelser i afseende å driften af jernvägen A. Detsamma gäller ifall innehafvaren af jernvägen A. låter jernvägen B:s lokomotiv, fördt af denna senare jernvägs folk, färdas öfver jernvägen A:s enskilda område, eller ock jernvägen B:s vagnar, bemannade med och vårdade af samma jernvägs folk, få medfölja jernvägen A:s bantåg in på sistnämnda jernväg. Lagen har å hvarje särskild jernvägs innehafvare lagt ansvaret för det behöriga skötandet af samma jernvägs drift, ehvad driften sker medelst egen eller främmande personal; och frågan, hvem enligt ifrågasvarande lag är ansvarig för någon i följd af jernvägsdrift timad skada, som härrör från vårdslöshet i driften, måste i regeln sålunda besvaras, att innehafvaren af den jernväg, der skadan inträffat, är den, som bär ansvaret,

äfvén om felet ligger hos en annan jernvägs personal. De enda undantag från denna regel är det, som omförmåles i lagens 8 §, enligt hvilken, i händelse bangård, eller annat jernvägsområde begagnas af två eller flera jernvägar gemensamt, skada, som inom sådant samfäldt område timar i följd af vårdslöshet i ena eller andra jernvägens drift, skall ersättas af den eller de jernvägars innehafvare, hvars personal varit vållande till skadan.

Det är dock endast i ofvan nämnda afseende, — nemligen hvad angår skyldigheten att ansvara för driftspersonalens fel och försummelse i tjensten — som lagen till en viss jernvägs personal hänför andra än dem, hvilka blifvit antagne i tienst eller arbete hos innehafvaren af samma jernväg. Hvad således angår den särskilda ansvarighet, som enligt 3 § af ifrågavarande lag åligger jernvägs innehafvare i förhållande till jernvägens tjenare och arbetare samt består i skyldighet för jernvägsinnehafvaren att för skada till lif eller lem, som under vissa förhållanden drabbar någon af jernvägens personal, utgifva skadestånd, ändå att skadan icke har sin orsak i vårdslöshet vid jernvägsdriften, skola i detta hänseende till en jernvägs personal räknas endast de, som innehafvaren af samma jernväg antagit eller låtit antaga till sina tjenare eller arbetare. Denna ansvarighet, hvilken närmast är att förlikna vid den förpligtelse, som, genom försäkring mot olycksfall, försäkringsgifvaren tager på sig, åligger, såsom i det följande skall visas, jernvägsinnehafvaren uteslutande i hans egenskap af arbetsgifvare och är i följd deraf också inskränkt till dem, som han verkligen antagit i sin tienst eller i sitt arbete och till hvilka han således står i förhållande af arbetsgifvare. Den omfattar

följaktligen icke främmande jernvägars tjenare eller arbetare, lika litet som den öfriga allmänheten. Hvarje jernvägs innehafvare bär nemligen denna särskilda ansvarighet gent emot sin personal, ehvad han använder den i sin egen eller en främmande jernvägs drift.

För att rätt och fullständigt förstå hvad nu blifvit sagdt erfordras emellertid en närmare kännedom om beskaffenheten af jernvägsinnehafvares ansvarighet för skada i följd af jernvägsdriften och särskildt om den väsentliga skilnaden emellan, å ena sidan, den jernvägsinnehafvaren åliggande allmänna ansvarighet för skada å person och å andra sidan den särskilda ansvarighet för enahanda skada, som han har i förhållande till sina för jernvägsdriften antagne tjenare och arbetare. Det är till utvecklingen häraf vi nu öfvergå.

VI.

**Jernvägsinnehafvares allmänna ansvarighet för
skada å person.**

Den allmänna regeln angående jernvägsinnehafvares ansvarighet för skada å person innehålles i 2 § af ifrågasvarande lag. Den der bestämde ansvarighet har jernvägsinnehafvaren fått sig ålagd i förhållande till såväl sina tjenare och arbetare som ock jernvägens passagerare och den öfriga allmänheten. Denna ansvarighet kommer således enhvar till godo, och ingen är derifrån utesluten.

Nämnda ansvarighet, hvilken allenast är en yttring af den hela lagen genomgående grundsatsen om jernvägsinnehafvarens skyldighet att bära ansvaret för jernvägspersonalens fel och försummelse i afseende å jernvägens drift, består deri, att jernvägsinnehafvare är pliktig att för skada å person, vare sig skadan medfört död eller icke, utgifva skadestånd under två förutsättningar, de der båda måste vara för handen, derest ersättningsskyldigheten skall inträda.

Första förutsättningen är, att skadan är en följd af jernvägsdriften, d. v. s. står till driften i ett verkligt kausalsammanhang. Om således, för att anföra ett exempel, en passagerare å bantåg under tågets gång varder öfverfallen och slagen, så är jernvägens innehafvare icke ansvarig för den genom misshandeln uppkomna skada,

äfvén om den, hvilken föröfvade våldet, tillhörde jernvägens personal.

Men det är icke nog dermed, att skadan är en följd af jernvägsdriften. Vållande till skadan måste ock ligga jernvägens förvaltning eller betjening till last; detta utgör andra förutsättningen. Vållande till skada ligger en person till last, då han har skuld till skadan eller, med andra ord, då skadans inträffande kan tillräknas honom såsom ett fel. Detta är förhållandet såväl då skadan är en följd af någon sådan handling af den ifrågavarande personen, som antingen i och för sig icke varit loflig eller, der den varit tillåten, icke utförts med den aktsamhet, som med hänsyn till annans rätt skäligen kunnat fordras, som ock då skadan, ehuru icke framkallad genom någon åtgärd af bemälda person, dock skulle hafva förekommit, derest denne iakttagit den vaksamhet och omtanke, som på grund af något särskildt obligatoriskt förhållande ålegat honom. Jernvägsinnehafvare är således icke pliktig att ersätta skada enligt 2 §, med mindre skadan, såsom i motiven till lagen förklaras, antingen är direkt föranledd genom jernvägspersonalens fel eller försummelse i tjensten eller oök, då skadan närmast framkallats af annan orsak t. ex. en naturtilldragelse eller främmande persons brottsliga tilltag, tillika indirekt härrör deraf, att någon af jernvägens folk eftersatt den omtänksamhet och vaksamhet, som på grund af hans befattning vid jernvägen ålegat honom. Huruvida den af jernvägspersonalen, som brutit mot sin tjenstepligt, dervid handlat med eller utan uppsåt att åstadkomma skada, torde i 'afsende å jernvägsinnehafvarens skyldighet att betala skadestånd vara likgiltigt. Väl begagnas ordet

»vållande» stundom i lagspråket till utmärkande af motsatsen till »uppsåt» (dolus) och således i samma betydelse som det i romerska rätten förekommande uttrycket »culpa», motsvarande hvad vår lag på åtskilliga ställen benämner vårdslöshet, oförsigtighet eller försummelse; men icke sällan nyttjas det ifrågåvarande ordet i sin etymologiska betydelse af »förvållande» och utesluter då i och för sig icke begreppet af uppsåt. I denna senare betydelse är ordet begagnadt i förevarande lag. Såsom motiven till lagen tydligen angifva, utgår nemligen lagen från den grundsats, att jernvägsinnehafvaren skall för all i följd af jernvägens drift uppkommen skada, som har sin orsak i jernvägspersonalens fel eller försummelse i tjensten, ansvara lika som om han sjelf vore den skyldige; och icke på något ställe vare sig i lagen eller i motiven antydes, att denna grundsats icke skulle vara afsedd att gälla äfven i det fall, att den, som begått felet eller försummelsen, gjort detta i afsigt att åstadkomma skada. Deremot är jernvägsinnehafvaren enligt 2 § icke ansvarig för skada, som drabbat någon genom hans eget förvållande eller i följd af någon annan omständighet, som rimligen ej kan jernvägspersonalen tillräknas.

Till kroppsskada torde vara att hänföra icke blott sådan skada å person, som är en följd af yttre våld, utan äfven skadlig inverkan på sinnes- och själsförmögenheter. Om t. ex. vid en tågsammanstötning någon af passagerarne, utan hafva erhållit yttre åkomma, till följd af den fasa, som olyckshändelsen framkallat hos honom, förlorat förståndet, så utgör denna skada otvifvelaktigt äfven föremål för jernvägsinnehafvarens ersättningsskyldighet.

Då den, som varit vållande till en i följd af jernvägs drift timad skada å person, är pliktig att utgifva skadestånd endast i öfverensstämmelse med de i strafflagen stadgade grunder, och det uppenbarligen vore orimligt och för den naturliga billighetskänslan stötande, att jernvägsinnehafvaren skulle hafva vidsträcktare ersättningsskyldighet, än den, hvilken sjelf föranledt skadan, måste sagde grunder, enligt hvad 2 § i förevarande lag också uttryckligen innehåller, tillämpas äfven ifråga om jernvägsinnehafvarens skyldighet att gälda skadestånd. I afseende å dessa grunder hänvisas till stadgandena i 1, 2 och 4 §§ af 6 kap. strafflagen ¹⁾).

Jernvägsinnehafvarens ersättningsskyldighet är af primär eller principal beskaffenhet. Den kan således mot honom göras gällande, oberoende deraf huruvida talan föres mot den eller dem, som varit vållande till skadan. Detta är en naturlig följd deraf, att jernvägsinnehafvaren är lika skyldig att ersätta skadan, som om han sjelf

¹⁾ Dessa tre §§ af strafflagen lyda sålunda:

1 §. Skada, som någon genom brott annan tillfogar, skall af den brottslige gäldas, ehvad brottet skett med uppsåt eller af vållande. Har den, som skadan led, genom eget vållande dertill medverkat, varde skadeståndet jemkadt, efter ty som skäligt pröfvas.

2 §. I mål, som kroppskada angå, skall under skadeståndet räknas icke allenast läkarelön och annan kostnad, utan äfven ersättning för hinder eller brist i den skadades näring, för sveda och värk, så och för lyte eller annat stadigvarande men, om sådant blifvit honom tillfogadt.

4 §. Komma make eller barn efter den, som dödad blifvit, att genom hans frånfälle sakna nödigt underhåll; då skall dem, efter ty, med afseende å såväl den brottsliges tillgångar, som andra omständigheter särskildt pröfvas, tilläggas såsom skadestånd hvad för makan eller barnen tarfvas till dess de sig eljest försörja kunna; och må det skadestånd efter omständigheterna sättas att utgå på en gång eller å särskilda tider.

vållat densamma, och följaktligen i detta afseende intager i förhållande till den skadade samma ställning, som den, hvilken bär skulden till olyckan.

Enär skyldighet att ersätta skada enligt ifrågavarande lags 2 § icke inträder med mindre vårdslöshet i afseende å jernvägsdriften varit orsak till skadan, samt lagen å hvarje särskild jernvägs innehafvare lagt ansvaret för det behöriga skötandet af trafiken inom hans jernvägs enskilda område, är det, såsom vi redan sökt utreda vid afhandlandet af frågorna dels om hvad som förstås med jernvägs drift och dels om begreppet af jernvägs förvaltning och betjening, under alla förhållanden och således äfven om skadan orsakats af en främmande jernvägs personal, som fått taga befattning med driften af den jernväg, der skadan inträffat, innehafvaren af denna senare jernväg, hvilken den på 2 § grundade ersättningsskyldighet åligger, så framt icke skadan timat å område, som begagnas af två eller flera jernvägar gemensamt. För skada, som å sådant samfäldt område sker i följd af ena eller andra jernvägens drift och har sin orsak i vårdslöshet i driften, är enligt lagens 8 § innehafvaren af den af dessa jernvägar ansvarig, hvars folk vållat skadan, oberoende af den omständigheten, huruvida skadan inträffat i hans egen eller den eller de andra jernvägarnes drift. Är åter skada, som inom det samfälda området uppkommit, föranledd af personer, anstälde vid särskilda jernvägar, så stå dessa jernvägars innehafvare i förhållande till den, hvilken lidit skadan, i solidarisk ersättningsskyldighet, så att han för utfående af fulla skadeståndet eger vända sig mot dem alla eller hvilken af dem, han helst vill; men sinsemellan äro jernvägsinnehafvarne pligtige att till

skadeståndets erläggande bidraga efter proportionen af den större eller mindre skuld, som ligger hvarderas personal till last; en fördelning, som, derest jernvägsinnehafvarne icke på annat sätt kunna blifva ense, måste af domstol uppgöras. Att dock denna i lagen bestämda grund för fördelning af ersättningsskyldigheten emellan jernvägsinnehafvarne inbördes kan genom förord ändras, är uppenbart och har också i motiven till lagen blifvit antydt. Om således emellan innehafvarne af två jernvägar, hvilka ansluta sig till hvarandra, den öfverenskommelse blifvit ingången, att den ena jernvägen får för sin trafik begagna en den andra jernvägen tillhörig bangård mot vilkor, att hvardera jernvägens innehafvare ensam skall vidkännas skyldigheten att ersätta åll i följd af hans jernvägs trafik uppkommande skada äfven om skadan vållats af andra jernvägens personal, så måste denna öfverenskommelse tillerkännas gällande verkan i förhållandet emellan jernvägsinnehafvarne inbördes. Deremot inverkar en sådan öfverenskommelse enligt sakens natur icke på tredje mans rätt; utan denne åtnjuter den honom i lagen tillförsäkrade förmån att för skadestånd, som honom i ifrågavarande afseende kan tillkomma, få hålla sig till hvilken af dessa jernvägsinnehafvare han helst vill.

Denna nu beskrifna allmänna ansvarighet för skada å person kan icke under något förhållande medföra skyldighet för en jernvägsinnehafvare att för skada, som timat i trafiken utanför hans jernvägs område, utgifva skadestånd, äfven om denna trafik besörjts af hans folk. Med anledning häraf torde det för den jernvägsinnehafvare, hvilken tillåter en främmande jernvägs folk att med

denna jernvägs lokomotiv färdas öfver hans jernvägs enskilda område, vara af vigt att vid en sådan tillåtelse fästa det vilkor, att den främmande jernvägsinnehafvaren skall bära ansvaret för all skada, som hans folks framfart kan föranleda. Väl gäller ett sådant aftal icke mot tredje man; men emellan jernvägsinnehafvarne inbördes länder det till efterrättelse.

VII.

Jernvägsinnehafvares särskilda ansvarighet för skada å jernvägens personal.

Såsom redan blifvit sagdt, är den ansvarighet för skada å person, som åligger jernvägsinnehafvare enligt 2 §, gällande äfven emot dem, som äro anstälde i jernvägens tjänst eller arbete; men utöfver denna allmänna ansvarighet har jernvägsinnehafvaren en särskild ansvarighet för skada å sin bemälda tjenare- och arbetarepersonal. Härom handlar 3 §.

Vi hafva förut framhållit, att en jernvägsinnehafvare icke på grund af sin allmänna ansvarighet för skada å person kan under något förhållande förpligtas att ersätta sådan skada, som timat i trafiken utanför hans jernvägsområde. I detta afseende skiljer sig samma ansvarighet väsentligen från den särskilda ansvarighet, jernvägsinnehafvaren har i förhållande till sitt folk, enär denna senare ansvarighet icke, såsom den förra, är så att säga begränsad af ett bestämdt jernvägsområde, utan i vissa fall medför skyldighet för jernvägsinnehafvare att ersätta äfven sådan skada, som tillskyndats hans folk å en främmande jernväg.

Vidare hafva vi påpekat, hurusom en jernvägsinnehafvare icke på grund af sin allmänna ansvarighet är pliktig att ersätta skada å person, med mindre jernvägens förvaltning eller betjening har skuld till skadan. I detta

afseende förefinnes också en högst väsentlig skilnad emellan den allmänna och den särskilda ansvarigheten. Denna senare består nemligen deri, att jernvägsinnehafvare, i händelse till följd af hans egen eller annan jernvägs drift någon af hans för driften antagne tjenare eller arbetare under förrättande af tjensten eller arbetet drabbas af sådan skada till lif eller lem, som icke vållats af någon annan af jernvägspersonalen, är pliktig utgifva skadestånd, så vida icke den, som lidit skadan, sjelf ådragit sig densamma genom grof vårdslöshet.

Uppenbart är, att denna jernvägsinnehafvares särskilda ansvarighet i förhållande till sitt folk måste hvila på helt annan grund än den honom åliggande allmänna ansvarighet för skada å person. Medan den senare helt och hållet uppbäres af principen om jernvägsinnehafvarens skyldighet att ansvara för jernvägspersonalens fel och försummelse i afseende å jernvägens drift, så är, enligt hvad motiven till lagen tydligen angifva, grunden för den särskilda ansvarigheten att söka i rättsförhållandet emellan arbetsgifvare och arbetstagare. Lagen utgår i denna del från den uppfattning, att den lön, som arbetsgifvaren utfäst åt sina tjenare eller arbetare, icke är afsedd att innefatta vederlag jemväl för den risk att lida skada till lif eller lem, hvarför de i följd af sin sysselsättning utsättas ¹⁾. Vid sådant förhållande och då arbets-

---

¹⁾ Engelska rätten har omfattat den motsatta åsigten, att arbetslönen i allmänhet bör anses innefatta ersättning jemväl för den med arbetets utförande förenade fara, i följd hvaraf arbetsgifvaren i regeln icke är ansvarig för skada, som drabbar arbetarne i deras sysslor. Denna grundsats har dock derstädes på senare tiden blifvit genom särskilda lagar i flera afseenden betydligt modifierad.

gifvaren ensam tager den vinst, företaget kan inbringa, har det, i öfverensstämmelse med den i svensk rätt häfdvunna grundsats, att »den skall stå faran, som båtnaden och profiten hafver», syntes icke vara mer än billigt, att hvad särskildt angår jernvägsdriften, der berörda risk visat sig vara icke obetydlig ¹⁾, samma risk i sista hand skall bäras af arbetsgifvaren på det sätt, som är det enda möjliga, nemligen genom åliggande för honom att godtgöra all skada, som hans tjenare eller arbetare utan egentlig egen skuld ådraga sig i och till följd af sin befattning med driften, så framt icke skadan på grund af bestämmelsen i ifrågavarande lags 2 § skall af annan

¹⁾ Under åren 1856—1884 hafva, enligt hvad trafikstyrelsens statistiska uppgifter utvisa, å *statens* banor genom olycksfall

<i>dödots</i> 292 personer, nemligen genom eget	
vållande	194
utan egen skuld.....	98
	<u>292</u>
<i>skadats</i> 197 personer, genom eget vållande...	61
utan egen skuld.....	136
	<u>197</u>

Dödade och skadade tills. 489.

<i>Af de dödade</i> 292 voro anstälde vid jernvägen.....	127
» resande.....	13
» andra personer.....	152
	<u>292</u>
<i>Af de skadade</i> 197 voro anstälde vid jernvägen.....	129
» resande	17
» andra personer.....	51
	<u>197</u>
<i>Af de dödade</i> , som hvarken voro anstälde vid jernvägen eller resande, hade olofligen beträdd banan.....	132
<i>Af de skadade</i> , som hvarken voro anstälde vid jernvägen eller resande, hade olofligen beträdd banan.....	34

person ersättas. Härtill kommer, att ett sådant åliggande för arbetsgifvaren, såsom egnadt att förebygga att den med jernvägsdriften sysselsatta personal må känna sig frestad att företrädesvis tänka på sin egen trygghet och sätta trafikens säkerhet i andra rummet, ansetts vara bäst öfverensstämmande med jernvägsdriftens eget intresse.

Af hvad nu är sagdt beträffande grunden för den särskilda ansvarigheten följer, att denna ansvarighet, såsom vi redan antydt vid utvecklingen af begreppet af jernvägs förvaltning och betjening, icke åligger jernvägsinnehafvaren i förhållande till andra personer än dem, som verkligen äro anstälde i hans tjänst eller arbete. Om således, till följd af öfverenskommelse emellan innehafvarne af två till hvarandra sig anslutande jernvägar A och B, jernvägen A:s folk får med samma jernvägs fordon färdas öfver jernvägen B:s enskilda område, skall, oaktadt denna befordran hör till jernvägen B:s drift och nämnda folk derföre också under sagda färd räknas till jernvägen B:s förvaltning och betjening i så måtto, att denna jernvägs innehafvare bär ansvaret för samma folks fel och försummelser i afseende å jernvägsdriften, icke innehafvaren af jernvägen B, utan jernvägen A:s innehafvare i sin egenskap af bemälda folks arbetsgifvare vara ansvarig för den skada till lif eller lem, som under färden drabbar någon af detta folk utan öfriga jernvägspersonalens förvållande och icke härrör från grof vårdslöshet af den skadade sjelf. Detsamma gäller, i händelse å område, som är för båda jernvägarne gemensamt, någon af jernvägen A:s folk under sin tjänstgöring vid denna

jernväg skadas i följd af jernvägen B:s drift utan jernvägspersonalens förvållande.

Beträffande beskaffenheten af denna jernvägsinnehafvaren åliggande särskilda ansvarighet i förhållande till sin personal är vidare följande att märka:

1:o) Jernvägsinnehafvare är på grund af den särskilda ansvarigheten ersättningsskyldig blott för sådan skada, som träffar hans i jernvägsdriften anstälde tjenare eller arbetare under det de äro stadda i tjenstgöring eller i förrättande af sitt arbete. Skadas deremot någon af jernvägspersonalen, då han åtnjuter ledighet, t. ex. vid ett tillfälle då han uteslutande i egna ärenden såsom passagerare färdas å bantåg, så är han icke berättigad till skadestånd på grund af 3 §.

2:o) I likhet med den allmänna ansvarigheten afser den särskilda ansvarigheten allenast sådan skada, som är en följd af jernvägs drift.

3:o) Derest den, hvilken lidit skada, sjelf ådragit sig densamma genom grof vårdslöshet, eger ersättningsskyldighet icke rum. — Såsom grof vårdslöshet har lagstiftaren i förevarande afseende särskildt betecknat öfverträdelse af gällande föreskrifter. I afseende härå har den fråga uppstått, huruvida lagen på detta ställe åsyftade allenast de föreskrifter, som förefunnes i det för jernvägen utfärdade reglemente, eller om här afsåges äfven sådana enskilda instruktioner, hvilka tillfälligt kunde vara gifna af jernvägens innehafvare ¹⁾. Det rätta torde vara, att till gällande föreskrifter hänföras alla sådana instruktioner eller

¹⁾ *Östberg*, »Om arbetsgifvares ersättningsskyldighet för kroppsskada, som drabbar hans arbetare i arbetet» sid. 139. *Raphael*, »Om ansvarighet för skada i följd af jernvägs drift» sid. 9.

order, som blifvit af behörig person och i vederbörlig ordning meddelade samt således medfört förbindande verkan. För den vid statens jernvägar anställda personal utfärdar styrelsen för statens jernvägstrafik, enligt 3 § i den för styrelsen gällande instruktion d. 5 Nov. 1875, sjelf alla instruktioner och tjenstgöringsreglementen, och stadfästelse derå af konungen erfordras icke. Hvad angår enskild jernväg, skall enligt kongl. kungörelsen d. 11 Dec. 1874, innan jernvägen får upplåtas för allmän trafik, tjenstgöringsreglemente för jernvägen vara fastställt af bemälda styrelse, hvilket reglemente skall innehålla föreskrifter angående alla de på trafikens regelmessiga och ordentliga upprätthållande inverkan omständigheter och förhållanden, i afseende hvarå bestämmelser finnas meddelade i tjenstgöringsreglementet vid statens jernvägar, äfvensom angående efterlefnaden af särskilda instruktioner för banbetjeningen och tågpersonalen. Uppenbart är dock, att alla tjenstgöringens detaljer omöjligen kunna vara i det för jernvägen fastställda reglemente på förhand fullständigt ordnade, och att följaktligen jernvägens innehafvare är fullt behörig att meddela personalen de ytterligare förhållningsorder, som kunna finnas nödiga, allenast någon afvikelse från det fastställda reglementet icke eger rum. I fråga om enskild jernväg, som begagnas endast för enskild trafik, beror reglerandet af tjenstgöringen uteslutande af jernvägsinnehafvaren. — Hvad i öfrigt skall hänföras till grof vårdslöshet är i lagen icke angifvet; dock torde man af grunden och syftet för den särskilda ansvarigheten vara berättigad att sluta, att uttrycket »vårdslöshet» här bör fattas icke så mycket från synpunkten af jernvägspersonalens pligt att icke onödigt-

vis blottställa sig för fara, som fastmer med öfvervägande hänsyn till dess skyldighet att i främsta rummet sörja för trafikens säkerhet.

Att den, som uppsåtligen ådragit sig skada, saknar all rätt till ersättning, är uppenbart.

4:o) Ehuru skada, som någon i jernvägens tjänst eller arbete anställd person lidit genom vållande af annan bland jernvägspersonalen, närmast och egentligen icke utgör föremål för den särskilda ansvarigheten, utan för den allmänna, lägger dock lagen, enligt hvad ordalydelsen af dess 3 § utmärker, icke något hinder därför, att anspråk på skadestånd äfven i detta fall kan med gällande verkan grundas på den särskilda ansvarigheten, så framt skadan timat å den jernvägs enskilda område, i hvars tjänst eller arbete den skadade, då olyckan inträffade, var anställd. Under denna förutsättning inverkar nemligen frågan, huruvida någon annan än den skadade haft skuld till skadan, icke på jernvägsinnehafvarens ersättningskyldighet, enär denne, såsom den skadades arbetsgifvare, är enligt 3 § pliktig att upprätta skadan, ändå att den härrör från någon omständighet, som icke kan tillräknas jernvägspersonalen. Annorlunda blifver deremot förhållandet, derest skadan timat å annan jernväg än den, hvars innehafvare antagit den skadade i tjänsten eller arbetet. Under sådan förutsättning är icke sistbemälde jernvägsinnehafvare i sin egenskap af arbetsgifvare och på grund af sin särskilda ansvarighet ersättningskyldig i det fall, att skadan vållats af den främmande jernvägens förvaltning eller betjening; utan skall då denna senare jernvägs innehafvare, på grund af sin allmänna ansvarighet, vidkännas bekostandet af skadeståndet. Hvad

sålunda gäller i fråga om skada, som tillfogats en jernvägsinnehafvares personal å främmande jernvägs område, torde ock ega tillämplighet i det fall, att inom område, som af två eller flera jernvägar begagnas gemensamt, skada i följd af den enas eller andras drift tillskyndas ena jernvägens personal genom vållande af den eller de andra jernvägarnes folk; ty ehuru 3 § icke hänvisar till 8 § utan endast till 2 § och det derföre skulle kunna synas, såsom om föreskrifterna i 8 § icke vore afsedda att öfva något inflytande på bestämmelserna i 3 §, får dock icke lemnas ur sigte, att, såsom vi redan påvisat vid redogörelsen för jernvägsinnehafvares allmänna ansvarighet för skada å person, den i 2 §, jemförd med 7 §, uppställda regel för samma ansvarighet, att nemligen hvarje särskild jernvägs innehafvare bär ansvaret för sin jernvägs drift, oberoende deraf huruvida driften besörjes af hans egen eller en främmande jernvägs personal, inskränkes och modifieras af det i 8 § förekommande stadgandet, att inom ett för två eller flera jernvägar samfäldt område dessa jernvägars innehafvare bära ansvaret hvar för sin personals fel eller försummelser i tjensten, oafsedt i hvilken jernvägs drift personalen begagnas. Uppenbarligen är det lagens mening, att i hvarje fall, der någon bland en jernvägs personal under tjänsteutföring blifvit skadad under sådana omständigheter, att annan jernvägs innehafvare på grund af sin allmänna ansvarighet för skada å person är skyldig att upprätta skadan, må den skadade icke ega att, med förbigående af sistnämnda jernvägs innehafvare, för skadeståndets utfående hålla sig till sin arbetsgifvare på grund af den särskilda ansvarighet, som åligger honom i förhållande till perso-

nalen; ty derest en sådan rätt hade tillkommit den skadade, hade billigheten tydligen fordrat, att arbetsgifvaren, för återfående af hvad han nödgats att i skadestånd utgifva, egt rätt till regress mot innehafvaren af den jernväg, hvars folk vållat skadan; men någon sådan regressrätt är icke i lagen medgifven arbetsgifvaren. Rigtigheten af denna vår åsigt om lagens mening bekräftas ock af den i riksdagens första kammare förda diskussion vid lagens antagande.

I hvarje fall, der det synes tvifvelaktigt, huruvida den skada, som någon vid en jernväg anställd person i tjensten sig ådragit, bör ersättas af en främmande jernvägs innehafvare på grund af hans allmänna ansvarighet för skada å person eller af den förra jernvägens innehafvare på grund af hans särskilda ansvarighet i förhållande till sitt folk, torde det för den skadade vara rådligast att, till undvikande af omgång och eljest möjliga förvecklingar samt särskildt den faran att, innan laga kraft egande utslag fallit angående hans talan mot den ene jernvägsinnehafvaren, rätten att hålla sig till den andra i följd af mellankommen preskription förloras, på en gång anhängiggöra sin talan om skadestånd mot båda dessa jernvägsinnehafvare gemensamt. En sådan gemensam talan mot dem båda torde, jemlikt 10 kap. 7 § rättegångsbalken, tillhöra en och samma domstols handläggning och pröfning.

Ifrågavarande lag innehåller icke, såsom den österrikiska lagen d. 5 Mars 1869 och den tyska lagen d. 7 Juni 1871, något stadgande i det syfte, att jernvägsinnehafvare är oberättigad att genom aftal på förhand till sin fördel upphäfva eller inskränka den honom genom

lagen ålagda ansvarighet för skada å person, och att aftal härom, der det möjligen ingås, är ogiltigt. Till följd af saknaden af dylik bestämmelse hafva farhågor yppats, att jernvägsinnehafvaren skall slingra sig ifrån den honom genom lagen ålagda ansvarighet i förhållande till jernvägens personal genom att med den faktiska öfvermakt, han eger emot personalen, förmå denna att på öfverenskommelsens väg frikalla jernvägsinnehafvaren från sagda ansvarighet ¹⁾. Beträffande denna fråga, så är det visserligen sant, att ett emellan jernvägsinnehafvaren och någon af hans folk ingånget aftal, hvarigenom den senare för sin del befriar jernvägsinnehafvaren från ansvarigheten, näppeligen kan fränkännas all verkan. Ett sådant aftal torde nemligen icke vara att anse såsom ett pactum turpe, såvidt jernvägsinnehafvaren derigenom endast fritager sig från ansvarighet för andras fel eller rena olycksfall. Det synes emellertid kunna med fog ifrågasättas, huruvida det verkligen är med sunda lagstiftningsgrunder öfverensstämmande, att staten upphäfver sig till förmyndare öfver fullmyndige personer och beröfvar dem rätten att öfver sina privaträttsliga anspråk efter godtfinnande förfoga så långt annans rätt icke förnärmas. Deremot ligger det i aftalets egen natur, att detsamma gäller endast emellan kontrahenterna inbördes och följaktligen saknar all inverkan på tredje mans rätt. Om således någon af jernvägspersonalen, hvilken genom öfverenskommelse med jernvägsinnehafvaren befriat denne från ansvarighet för skada, som i följd af jernvägsdriften kan drabba hans person, derefter träffas af sådan skada och i följd deraf samt såsom saknande egna tillgångar be-

¹⁾ *Raphael* sid. 10—11. *Östberg* sid. 141.

finnes oförmögen att sjelf förskaffa sig nödtorftig bergning, så att han faller vare sig anhörig, hvilken försörjnings-skyldigheten i afseende å honom åligger, eller allmänna fattigvården till last, lär den emellan honom och jernvägsinnehafvaren ingångna öfverenskommelsen näppeligen utgöra lagligt hinder för vederbörande slägtning eller fattigvårdssamhälle att i kraft af förevarande lag få försörjningsskyldigheten öfverflyttad på jernvägsinnehafvaren¹⁾. Eljest skulle aftalet komma att medföra verkan ut öfver kontrahenternas egen rättssfer. Icke heller torde make eller barn efter någon, som i följd af jernvägs drift ljust döden, kunna på den grund, att den aflidne i lifstiden frikallat jernvägens innehafvare från den honom enligt förevarande lag åliggande ansvarighet, anses utestängda från den dem personligen tillkommande rätten att, jemlikt 6 kap. 4 § strafflagen, i brist af egna medel njuta nödigt underhåll af jernvägsinnehafvaren.

¹⁾ Jmf. kongl. maj:ts dom $3\frac{1}{8}$ 1870, införd i Naumanns tidskrift för 1871, sid. 471. I det der anförda rättsfall hade — sedan en person A, hvilken blifvit af en annan person B misshandlad, i mål mot den senare fordrat ersättning för den genom misshandeln uppkomna kroppskada, men rätten funnit hans ersättningsanspråk icke kunna bifallas, samt A, som i följd af kroppsskadan blifvit urståndsatt att sjelf försörja sig, fallit fattigvården till last — vederbörande fattigvårdssamhälle stämt B med påstående om åläggande för honom att, såsom den der föranledt A:s behof af hjälp, återgälda det till A utgifna fattigunderstödet. Detta påstående blef, utan hinder deraf att A:s egen ersättningstalan ogillats, af högsta domstolen på grund af 6 kap. strafflagen bifallet. Fattigvårdssamhället ansågs således ega en sjelfständig rätt mot B., hvilken rätt icke berördes af den utgång, A:s eget ersättningsanspråk erhållit.

VIII.

Inskränkning af jernvägsinnehafvares skyldighet att ersätta skada å person i vissa fall, der skadan på annat sätt godtgöres.

Sedan jernvägsinnehafvarens skyldighet att ersätta all skada, som hans folk utan egentlig egen skuld ådragit sig i tjensten, blifvit i lagen fastställd, kunde den frågan icke undkommas, huru nämnda skyldighet, hvad särskildt anginge den vid statens jernvägstrafik anställda personal, skulle låta sig förenas med den enligt gällande reglemente enhvar af bemälda personal tillkommande rättighet att, i händelse han till följd af kroppsskada, som han i tjensten sig ådragit, icke vidare kan behörigen sköta sin befattning och för den skull afskedas, åtnjuta viss årlig pension för sin återstående lifstid från en genom årliga tillskott af såväl staten som personalen bildad kassa. Icke heller kunde lemnas ur sigte det från ej mindre jernvägsdriftens än äfven driftspersonalens synpunkt synnerligen beaktansvärda målet, att dylika på ömsesidiga bidrag af arbetsgifvaren och hans folk grundade pensions- eller andra understödsinrättningar komme till stånd äfven vid de enskilda jernvägarne, vare sig för hvarje jernväg särskildt eller genom sammanslutning af flera skilda jernvägar till en gemensam förening. Uppenbart var såväl, å ena sidan, att den omständighet, att personalen sjelf erlade bidrag till kassan, ej i och för sig kunde föranleda dertill, att det understöd, som någon under tjensteutöfning

skadad tjensteman eller betjent i följd deraf vore berättigad att från dylik kassa erhålla, skulle lemnas utan allt beaktande vid bestämmande af det skadestånd, som enligt ifrågavarande ansvarighetslag kunde honom tillkomma från jernvägens innehafvare, som ock, å andra sidan, att rätten för jernvägsinnehafvaren att räkna sig ett sådant understöd till godo och sålunda vinna lindring i sin egen ersättningsskyldighet måste vara beroende deraf, att hans bidrag till den kassa, hvarifrån understödet utginge, vore af någon betydighet. Att för en sådan rätt uppställa det vilkor, att jernvägsinnehafvarens tillskott skulle stå i något visst förhållande till personalens bidrag eller utgöra en på förhand bestämd del af kassans samlade fonder, måste af många anledningar förefalla högeligen vanskligt. Väl erbjöd sig ett föredöme härför i tyska lagen, hvilken tillerkänner driftsegaren en sådan rätt, som nyss är nämnd, endast under det förbehåll, att hans tillskott uppgår till minst en tredjedel af samtliga bidragen till kassan; men — utom det att berörda lagstadgande visat sig gifva anledning till väsentligen olika meningar, i det somliga uppfattat detta stadgande så, att summan af driftsegarens samtliga tillskott skulle utgöra minst en tredjedel af kassans hela kapital, medan andra deremot sökt göra gällande, att lagen endast fordrade att hans årliga tillskott skulle motsvara en tredjedel af samtliga årsbidragen, och åter anhängarne af den senare åsigten sinsemellan varit oense derom, huruvida den angifna proportionen mellan driftsegarens och personalens årsbidrag borde vara till finnandes under alla sedan kassans stiftande förflutna år, eller om det vore tillfyllest, att samma proportion egt rum under det löpande året —

kunde det rimligen icke förbises, att, der kassan, såsom förhållandet är med pensionsinrättningen vid statens jernvägar, hade ett betydligt vidsträcktare ändamål än att endast lemna hjälp åt dem af personalen, som skadades i följd af jernvägsdriften, personalens afgifter till kassan icke uteslutande, utan ofta blott i ringa, om ens i någon mån, vore beräknade med hänsyn till befarade olycksfall i trafiken, under det att jernvägsinnehafvarens bidrag mångdubbelt öfverstege beloppet af de utgifter, som hans skyldighet att ersätta personalens i tjensten ådragna skador ensamt för sig skulle hafva medfört. Nyss nämnda pensionsinrättning har till syfte, utöfver hvad redan är omförmäldt, jemväl att bereda pension åt en hvar af personalen vid statens jernvägar efter uppnåendet af en viss ålder i tjensten äfvensom åt dem af samma personal, som efter en kortare tjenstetid afskedas i anledning af sjuklighet, ådragen i eller utom tjensten utan sammanhang med något särskildt olycksfall. Statens bidrag till pensionsinrättningen har utgått och utgår fortfarande årligen med viss procent af skillnaden emellan samtliga trafikinkomsterna för året å ena sidan samt årets utgifter för drift och underhåll å den andra; hvaremot en hvar af personalen årligen erlägger en viss, af hans ålder vid inträdet i pensionsinrättningen beroende procent af den honom tillkommande aflöning. Statens bidrag och personalens afgifter utgå således efter helt olika grunder och förhållandet dem emellan vexlar för hvarje år ¹⁾).

¹⁾ *Statens jernvägstrafiks pensionsanstalter.* Af den summariska redovisning, som pensionsinrättningens fullmäktige afgifvit rörande dessa anstalters verksamhet 1885, framgår:

Pensionsinrättningen hade en behållning från 1884 af kr. 2,885,400: 98. Inkomsterna under år 1885 utgjorde: Delegarnes bi-

Då det enligt lag i allmänhet icke åligger jernvägsinnehafvare att underhålla sina tjenare efter det de annorledes, än till följd af olycksfall vid jernvägsdriften, förlorat förmågan att behörigen uträtta sin tjänst, skulle det uppenbarligen vara med billigheten föga öfverensstämmande, att en jernvägsinnehafvare, som vid en viss tidpunkt, då någon af hans folk skadats i följd af jernvägsdriften, befunnits hafva till en kombinerad sjuk- och pensionskassa för jernvägspersonalen tillskjutit sammanlagdt 100,000 kronor, under det personalen bidragit med tillhopa 300,000 kronor, icke egde rätt att till minskande af sin skyldighet att ersätta berörda skada räkna sig till godo det understöd, som den skadade utfinge från kassan, då deremot en sådan rätt skulle kommit jernvägsinnehafvaren till del, derest kassan utgjort en blott och bar sjukkassa med ett kapital af 50,000 kr., hvaraf jernvägsinnehafvaren tillsläppt en tredjedel eller 16,666 kr. 67 öre och personalen återstoden. En bestämmelse, som ledde till ett dylikt obilligt resultat, måste nödvändigt verka hinderligt för uppkomsten vid de enskilda jernvägarne af sådana pensions- och understödsinrättningar, som redan kommit till stånd vid statens jernvägar. Häri

drag kr. 174,825: 54, statens bidrag kr. 141,351: 41, räntevinst kr. 152,086: 28, eller sammanlagdt kr. 468,263: 23. Utgifterna utgjorde: pensioner kr. 37,603: 76, omkostnader kr. 1,748: 08, eller sammanlagdt kr. 39,351: 84. Kapitalbehållningen till 1886 blef alltså kr. 3,314,312: 37.

Enke- och pupillkassan hade från 1884 en behållning af kr. 2,773,552: 29. Af 1885 års inkomster utgjorde kr. 179,755: 07 delegarnes bidrag. För öfrigt hade kassan inkomsten af åtskilliga fasta egendomar, försålda tillvaratagna effekter, försäljnings- och annonseringsrättigheter, gångbiljetter o. s. v. Hela inkomstsumman utgjorde kr. 379,914: 18, utgifterna kr. 69,776: 97 och kapitalbehållningen till 1886 kr. 3,083,689: 50.

torde få sökas väsentliga anledningen dertill, att lagen utan att fixera jernvägsinnehafvarens bidrag till något visst procenttal, hvarigenom möjligheten att i hvarje särskildt fall taga tillbörlig hänsyn till kassans mer eller mindre omfattande ändamål och jernvägsinnehafvarens derefter afpassade bidrag skulle blifvit afklipt och derjemte en ända in i de minsta detaljer gående utredning om förhållandet emellan jernvägsinnehafvarens tillskott och kassans på annat sätt vunna tillgångar skulle påkallats, i ifrågavarande afseende inskränkt sig till den föreskrift att, *om den, som lidit kroppsskada, i följd deraf är berättigad att från kassa, som helt och hållet eller till väsentlig del bildats genom bidrag af jernvägens innehafvare, erhålla pension eller annat understöd, skall, i den mån skadan sålunda varder ersatt, jernvägens innehafvare njuta befrielse från ersättningsskyldighet; och har lagen i sammanhang härmed på skäl, som ligga i öppen dag, medgifvit jernvägsinnehafvaren enahanda proportionella befrielse från skyldighet att betala skadestånd i det fall, att den skadade blifvit, på bekostnad af jernvägsinnehafvaren, försäkrad mot olycksfall.*

Detta i 4 § intagna stadgande om ersättningsskyldighetens inskränkning i berörde två fall är visserligen affattadt i ordalag, som medgifva dess tillämpning i fråga om personer i allmänhet, men saknar uppenbarligen all betydelse för andra än dem, hvilka tillhöra någon jernvägs personal, enär det knappast är tänkbart, att jernvägsinnehafvare skulle tillgripa någon af de här anvisade utvägar till begränsande af sin risk i afseende å andra än dem, som äro anstälde i jernvägens tjenst eller arbete.

Derest någon till följd af jernvägs drift ljuster döden, skall, vare sig han tillhör jernvägens personal eller ej, enligt lagens 2 och 3 §§, jemförda med 4 § i 6 kap. strafflagen, skadestånd till make eller barn, som den döde efterlemnad, icke utgå, med mindre samma make eller barn äro i saknad af nödigt underhåll. Häraf följer att, i händelse make eller barn efter den sålunda omkomne genom hans försäkring mot olycksfall eller på annat sätt vunnit tillräckliga medel till sin bergning, jernvägens innehafvare åtnjuter befrielse från ersättningskyldighet, oberoende deraf, huruvida de för den efterlemnade familjens försörjning erforderliga medlen erhållits på bekostnad af jernvägens innehafvare eller annan person. Detta är, såsom i motiven till lagen förklarats, anledningen hvarför omförmälda i 4 § af ifrågavarande lag meddelade stadgandet erhållit en sådan affattning, att det icke eger tillämplighet i den händelse, att den, som blifvit skadad, ljustit döden.

Hvad särskildt angår det första af de två ofvan nämnda fall, då jernvägsinnehafvaren skall helt och hållet eller delvis njuta befrielse från ersättningskyldighet, så torde det här uppställda vilkoret, att den kassa, hvarifrån den skadade eger utbekomma understöd, skall åtminstone till väsentlig del vara bildad genom bidrag af jernvägsinnehafvaren, skäligen icke kunna uppfattas så, som skulle det nödvändigt erfordras att jernvägsinnehafvaren tillskjutit någon del af de medel, genom hvilka kassan först börjat att finnas till. Äfven sedan kassan utan hans tillskott begynt att existera, kan jernvägsinnehafvaren hafva fullgjort det föreskrifna vilkoret derigenom, att han skänkt medel till kassan och sålunda satt den i

stånd att bättre och mera verksamt motsvara sitt ändamål; ty jernvägsinnehafvaren har då i sjelfva verket bidragit till bildande af den kassa, som förefans då skadan timade. Huruvida åter jernvägsinnehafvarens bidrag, vare sig att detta utgått för en gång eller årligen, är af den betydighet, att detsamma kan anses utgöra en väsentlig del af kassans tillgångar, är en fråga, som lagstiftaren öfverlemnadt åt domstolen att i hvarje särskildt fall efter omständigheterna afgöra. Härvid torde, såsom redan blifvit antydt, synnerlig hänsyn böra tagas till kassans mer eller mindre omfattande ändamål. Då regeln är, att jernvägsinnehafvaren är ensam pliktig upprätta all skada, som hans folk utan egentlig egen skuld ådrager sig i tjensten, men jernvägsinnehafvaren deremot i allmänhet icke har skyldighet att draga försorg om sina tjenare sedan de af annan orsak t. ex. i följd af hög ålder blifvit oförmögne att vidare sköta sina befattningar vid jernvägen, kan det icke vara annat än billigt och med grunderna för ifrågavarande lag fullt öfverensstämmande, att, der kassan t. ex. är afsedd att lemna hjälp endast åt dem af jernvägspersonalen, som i följd af olycksfall vid jernvägsdriften eller eljest ådragen sjuklighet blifva otjenstbare ¹⁾, proportionen emellan jernvägsinnehafvarens tillskott och kassans på annat sätt vunna tillgångar sättes högre — exempelvis såsom 50 till 100 — än der kassan, jemte sagda ändamål, tillika har till syfte att bereda pension åt enhvar af personalen vid uppnåendet af viss ålder; i hvilket senare fall en

---

¹⁾ Det lär icke kunna förutsättas, allra minst efter tillkomsten af ifrågavarande lag, att någon jernvägs personal lemna bidrag till en kassa, hvilken allenast har till ändamål att bereda understöd åt dem af personalen, som skadas i följd af jernvägsdriften.

betydligt lägre proportion, såsom 20 eller 25 till 100, skäligen torde vara tillfyllestgörande. Ju mera kassans ändamål inskränker sig till att blott och bart sammanfalla med hvad som enligt lagen utgör en jernvägsinnehafvaren ensam åliggande pligt, desto större bör rättvisligen hans bidrag till kassan vara, och tvärtom. I allmänhet får väl jernvägsinnehafvaren anses hafva uppfyllt lagens kraf i ifrågavarande afseende, derest genom hans tillskott ensamt för sig åstadkommits fullt tillräckliga medel till betäckande af de utgifter, hvilka personalens i tjensten ådragna skador, efter medeltalsberäkning för en längre följd af år, visat sig årligen förorsaka kassan.

I afseende å det andra af ofvan omförmälda fall, då jernvägsinnehafvaren enligt 4 § eger helt och hållet eller delvis njuta befrielse från ersättningsskyldigheten, är att märka, att lagen här fordrar att jernvägsinnehafvaren skall ensam hafva bekostat alla de utgifter, som erfordrats för vinnandet af den skadades försäkring mot olycksfall. Försäkringen är nemligen ingenting annat eller mera, än en särskild form för fullgörandet af den jernvägsinnehafvaren åliggande ansvarspligt, hvilken i detta fall den inrättning, som meddelat försäkringen, mot viss afgift öfvertagit i jernvägsinnehafvarens ställe.

I de ofvan nämnda fallen, då understöd eller försäkringsbelopp, som någon i följd af jernvägsdrift skadad person eger att från hjälpkassa eller försäkringsinrättning utbekomma, skall räknas den ersättningsskyldige jernvägsinnehafvaren till godo, är denne pligtig att, derest berörda understöd eller försäkringsbelopp icke kan anses motsvara fullt skadestånd, sjelf fylla hvad i sådant afseende brister.

Om den, som blifvit skadad, väl i anledning häraf eger att från hjelpkassa eller försäkringsinrättning utbekomma vissa medel, men den för skadan ansvarige jernvägsinnehafvaren icke är berättigad att räkna sig dessa medel till godo, så uppstår den frågan, huruvida den rätt, som den skadade enligt ifrågavarande lag har mot bemälda jernvägsinnehafvare, kan, i den mån den förre för skadan utfår ersättning af hjelpkassan eller försäkringsinrättningen, anses hafva på samma kassa eller inrättning öfvergått, eller om, oberoende deraf att skadan blir på nämnda sätt till större eller mindre mån godtgjord, rätten att hålla sig till jernvägsinnehafvaren fortfarande hör den skadade till. På besvarandet af denna fråga har lagen icke inlåtit sig. Svaret beror helt och hållet på innehållet af det aftal, som i ifrågavarande afseende är gällande emellan hjelpkassan eller försäkringsinrättningen, å ena, samt den, hvilken lidit skadan, å andra sidan. Detta aftal är bestämmande i afseende å beskaffenheten och omfånget af den risk, kassan eller försäkringsgifvaren tagit på sig emot den skadade. Utan dennes medgifvande kan rätten att hålla sig till den för skadan ansvarige jernvägsinnehafvaren icke öfvergå på kassan eller försäkringsinrättningen. Deremot kan jernvägsinnehafvaren icke på den grnd, att den skadade från annat håll bekommit godtgörelse för skadan, frigöra sig från skyldigheten att gälda lagligt skadestånd till vare sig den skadade sjelf eller dennes rättsinnehafvare.

IX.

Jernvägsinnehafvares ansvarighet för skada å egendom.

Ifrågavarande lag har, enligt hvad i 12 § af densamma förklaras, icke till ändamål att reglera ansvarigheten för sådan egendom, som jernvägens förvaltning eller betjening mottagit för befordran. Varder sådan egendom skadad i följd af jernvägsdriften, så skall frågan om jernvägsinnehafvarens ersättningsskyldighet icke bedömas enligt denna lag. I de §§ af lagen, hvilka handla om skada å egendom, är derföre allt af jernvägens folk för befordran mottaget gods uttryckligen undantaget från lagens bestämmelser. Jernvägsinnehafvarens förpligtelser i afseende å nämnda gods bero af de vilkor, under hvilka han åtagit sig att besörja transporten af godset. Dessa vilkor äro, så framt jernvägen blifvit öppnad för allmän trafik, på förhand bestämda genom det för jernvägen gällande reglemente; och de deri fastställda vilkor anses den, som för befordran öfverlemnats sin egendom åt jernvägens personal, i och med detsamma också hafva underkastat sig. För gods, som för transport öfverlemnats åt statens jernvägar, är staten ansvarig enligt det af konungen för trafiken å samma jernvägar utfärdade reglemente d. 4 April 1862. Hvad angår de enskilda jernvägarne, bestämmes jernvägsinnehafvarens ansvarighet för mottaget

gods genom det trafikreglemente, som konungen jemlikt kongl. kungörelsen den 11 December 1874 fastställer för hvarje enskild jernväg innan den får öppnas för allmän trafik. Huruvida icke jernvägsinnehafvares ansvarighet för gods, som mottagits till befordran, omsider bör regleras genom allmän lag, är en fråga, som uppenbarligen ansetts böra tills vidare stå öppen. Om en allmän handelslagbok för riket framdeles varder utarbetad, lär väl deri jemväl komma att behandlas frågan om jernvägsinnehafvares ansvarighet för mottaget gods, i likhet med hvad redan är förhållandet inom de flesta främmande länder å kontinenten.

Med ofvan nämnda undantag, har lagen afseende å all egendom, som skadas i följd af jernvägs drift, vare sig egendomen är fast eller lös och ehvad den forslas å bantåg eller icke. Lagen eger således tillämplighet äfven i fråga om sådant gods, som jernvägens passagerare med laglig rätt föra med sig å tåget under egen vård, såsom kläder och andra persedlar, hvilka äro afsedda att begagnas under resan och derföre icke öfverlemnas åt jernvägens förvaltning eller betjening. För detta gods tillkommer egaren icke bättre, men heller icke sämre skydd, än för sin öfriga icke åt jernvägspersonalen anförtrodda egendom. Har deremot någon i jernvägsvagnen medtagit annat eller mera gods, än det enligt gällande reglemente varit honom tillåtet att under egen vård medföra, så kan jernvägsinnehafvaren, derest detta gods under färden tager skada, icke under något förhållande vara derför ansvarig.

Med hänsyn till anledningen till skadan skiljer lagen skarpt emellan det fall, då skadan uppkommit i följd af eld från lokomotiv eller från eldstad å annat jernvägs-

fordon, och det, då skadan härrör från annan orsak. Vi skola behandla hvardera af dessa fall särskildt för sig.

A.

Jernvägsinnehafvares ansvarighet för skada å egendom, då skadan uppkommit i följd af eld från lokomotiv eller från eldstad i annat jernvägsfordon.

Härom handlar uteslutande lagens 5 §, i hvars första moment den regel fastställles, att skadan under berörda förutsättning skall ersättas af jernvägens innehafvare, oberoende deraf, om skadan är föranledd genom vårdslöshet i afseende å jernvägens drift eller icke. Lagen utgår nemligen, enligt hvad motiven till densamma utmärka, i denna del från den på en längre tids erfarenhet grundade uppfattning att, åtminstone på jernvägsteknikens hittills uppnådda ståndpunkt, trafikens besörjande medelst ångkraft icke kan annat än medföra en under vissa förhållanden icke ringa eldfara. I anseende härtill har billigheten synts fordra, att denna med jernvägsdriften oundgängligen förbundna fara skall bäras af jernvägsinnehafvaren, hvilken framkallat densamma, och han följaktligen vara pliktig att, i händelse annans egendom, vare sig fast eller lös, skadas genom eld från lokomotiv eller annat jernvägsfordon, ersätta skadan, äfven om trafiken blifvit besörjd med all möjlig försigtighet. Denna grundsats kan, såsom under diskussionen angående förslaget till lagen hos riksdagen framhölls, i sjelfva verket icke sägas vara ny för vår rättsskipning. Redan före utfärdandet af ifrågavarande lag har samma grundsats, såsom påkallad af en naturlig billighetskänsla, gauska allmänt tillämpats

af landets domstolar, ehuru visserligen på den omvägen, att, der en uppkommen eldsvåda visats hafva härrört från jernvägstrafiken, vårdslöshet i afseende å jernvägens drift antagits, fastän den icke kunnat påvisas ¹⁾).

Då lagen gör jernvägsinnehafvarens ersättningsskyldighet enligt ifrågavarande § beroende deraf, att skadan orsakats genom eld från lokomotiv eller från eldstad i annat jernvägsfordon, så har lagstiftaren med denna bestämmelse tydligen velat utmärka, att eldskadan skall stå i direkt kausalsammanhang med jernvägens drift. Ersättningsskyldigheten kan således icke mot jernvägsinnehafvaren göras gällande, med mindre kausalsammanhanget emellan skadan och jernvägsdriften verkligen konstateras. Uppenbart är dock, att krafvet på bevisningens fullständighet i denna del rimligen icke må sträckas ända derhän att, om det t. ex. blifvit ådagalagdt att ett föremål blifvit antändt genom eld, som utkommit från ett förbifarande bantåg, jernvägens innehafvare det oaktadt skulle kunna undgå ersättningsskyldighet ensamt på den grund, att bevisningen icke utslöte möjligheten af det antagande att elden härrört från annan anledning, än jernvägsdriften, t. ex. från en brinnande cigarr eller en glödande tändsticka, som utkastats af någon af passagerarne. Förebär jernvägsinnehafvaren någon sådan anledning till eldens uppkomst, så ligger bevisningsskyldigheten i detta afseende å honom.

I händelse en jernväg trafikeras af främmande jernvägs lokomotiv eller andra fordon, och något af dessa dervid förorsaka eldskada, är innehafvaren af den jernväg, der skadan timat, men icke den jernvägsinnehafvare,

¹⁾ Se t. ex. Nytt Jur. Ark, Afd. I. 1881 pag. 12 och 1884 pag. 429.

hvilken det skadebringande fordonet tillhör, för skadan ansvarig. Har å ett för två eller flera jernvägar gemensamt område eldskada inträffat i följd af jernvägsdriften, skall den jernvägsinnehafvare, från hvars fordon elden kommit, enligt 8 § i lagen bära ansvaret för skadan, oberoende deraf, huruvida skadan timat i hans egen eller den eller de andra jernvägarne drift. Härvid är dock att märka, att det alltid är någon af dessa, gemensamt område begagnande jernvägars innehafvare, hvilken ansvaret i detta fall åligger, så att, i händelse det skadebringande fordonet tillhör en rent främmande jernväg, icke denna senares innehafvare, utan den af förstnämnda jernvägsinnehafvare, hvilken låtit samma fordon trafikera sin jernväg, bär ansvaret för skadan. I detta afseende hänvisa vi till hvad vi härom redan utförligare yttrat vid utvecklingen af begreppet jernvägs drift.

Ofvannämnda regel, att eldskada, som härrör från jernvägsdriften, skall ersättas af jernvägens innehafvare, ehvad skadan vållats genom vårdslöshet i afseende å jernvägsdriften eller icke, är emellertid underkastad följande undantag:

1:o) *Har egaren af den skadade egendomen, genom underlåtenhet att fullgöra honom jemlikt åtagande eller på annan grund åliggande skyldighet mot jernvägens egare eller innehafvare, sjelf föranledt skadan, är han icke berättigad till ersättning.*

Såsom i motiven till lagen påpekas, inträffar det understundom, att egare af en intill jernväg gränsande mark genom aftal med jernvägens innehafvare förbinder sig att till undanrödjande eller minskande af den från jernvägstrafiken hotande eldfara verkställa någon viss

åtgärd, t. ex. flytta en byggnad, hålla den intill jernvägen närmast belägna jordremsan fri från skog eller i stället för tall- eller barrskog, som jorden dittills burit, der plantera löfträd. Någon gång har också expropriationsnämnd tillagt jordegare ersättning för verkställande af sådan åtgärd, der nämnden ansett den vara för berörda ändamål nödig. Om nu bemålde jordegare försummar att fullgöra hvad honom sålunda ålegat och hans egendom i följd häraf tager skada genom eld från jernvägstrafiken, så eger han icke rätt till ersättning. En sådan rätt tillkommer honom i detta fall icke ens om han ådagalägger, att vårdslöshet i afseende å jernvägsdriften bidragit att framkalla skadan.

Då förlusten af rätt till ersättning i nu ifrågavarande fall helt och hållet är beroende af och har sin grund i den förutsättning, att egaren af den egendom, som blifvit skadad, på oförmälda sätt sjelf varit vållande till skadan eller åtminstone väsentligen medverkat till densamma, så följer häraf att, i händelse väl den, å hvars egendom elden uppkommit, såsom förut blifvit sagdt, föranledt brandskadan, men elden icke stannat der utan spridt sig vidare till egendom, som är annan person tillhörig, denne senare, så framt han icke på enahanda sätt varit i sin ordning orsaken till eldens utbredning, är, utan hinder af den förres försummelse, berättigad att för den skada, han lidit, njuta ersättning af jernvägens innehafvare. I afseende å den, till hvars egendom elden spridt sig utan hans eget förvållande, inträffar nemligen icke den för förlusten af ersättningsrätten uppställda förutsättning; och vid sådant förhållande kan uppenbarligen den på samma förutsättning grundade följd icke heller vara å honom

tillämplig. Rigtigheten af denna åsigt vinner bekräftelse genom hvad i Högsta Domstolen blifvit yttradt vid granskningen af den motsvarande § i förslaget till lagen.

2:o) *Om egaren af den skadade egendomen är jemlikt åtagande eller på annan grund pliktig att sjelf vidkännas den från jernvägstrafiken härrörande eldfara, är han icke berättigad till ersättning, der icke skadan har sin orsak i vårdslöshet vid jernvägens drift.*

Motiven till lagen upplysa, att denna undantagsbestämmelse närmast syftar på det någon gång förekommande förhållande att, vid upplåtande af mark till jernväg, ersättningen för det afträdda jordområdet och den genom jernvägsanläggningen uppkommande olägenhet för egare af angränsande mark blifvit bestämd och beräknad med särskild hänsyn till den med jernvägstrafiken oundgängligen förenade eldfara. Såsom exempel härpå anföres, hurusom jernvägsegare stundom åtagit sig eller af expropriationsnämnd fått sig ålagdt att godtgöra egaren af en i jernvägens granskap belägen, hos brandförsäkringsinrättning försäkrad byggnad den förhöjning af årliga försäkringsafgiften, som komme att blifva en följd af jernvägsanläggningen och den derigenom ökade risken för byggnaden. I detta fall har egaren af den till jernvägen gränsande egendomen i sjelfva verket erhållit ersättning af jernvägens egare för beräknade värdet af den med jernvägstrafiken oundgängligen förbundna eldfara. Den förre bör således för framtiden sjelf vidkännas samma fara; hvaraf följer att, i händelse hans egendom tager skada genom eld från jernvägens lokomotiv eller andra fordon, jernvägens innehafvare bör åtnjuta frihet från att ersätta skadan, så framt det icke ådagaläggas

att skadan vållats genom vårdslöshet vid trafikens besörjande. I sistnämnda fall är deremot den skadade egendomens egare berättigad till ersättning, enär han icke eftergifvit pligten för jernvägsinnehafvaren att ansvara för trafikens bedrivande med skälig och vanlig försigtighet.

Uppenbart är, att jernvägsinnehafvarens rätt att enligt ifrågavarande undantagsstadgande njuta befrielse från ersättningsskyldighet icke sträcker sig längre, än så vidt den för sagda rätt uppställda förutsättning är till finnandes. Om således eldsvåda till följd af jernvägstrafiken uppkommer hos någon, som har skyldighet att sjelf vidkännas den från trafiken härrörande eldfara, men elden derifrån sprider sig till egendom, tillhörande annan person, hvilken en sådan skyldighet icke åligger, eger den senare rätt att för den skada, han lider, njuta ersättning af jernvägsinnehafvaren.

3:o) *Jernvägsinnehafvaren är fri från all ersättningsskyldighet i det fall, att skadan, utan att hafva sin orsak i vårdslöshet vid jernvägens drift, är föranledd derigenom, att annan än jernvägens innehafvare, efter det jernvägens anläggning påbörjades, utanför jernvägens område på kortare afstånd från närmaste jernvägsspår än trettio meter upplagt brännbart löst gods utan säkert skydd eller uppfört byggnad af lätt antändligt ämne eller täckt förut uppförd byggnad med sådant ämne eller vidtagit annan dylik åtgärd, som uppenbarligen i väsentlig mån ökat den från jernvägstrafiken hotande eldfara.*

Med ledning af motiven finna vi lätt, att detta undantag hvilar på helt annan grund, än de båda föregående. Vid uppställandet af den allmänna regeln, att jernvägs-

innehafvaren skall bära risken af trafikens eldfarlighet och i följd häraf vara ansvarig för all genom jernvägsdriften föranledd eldskada äfven der denna icke beror på vårdslöshet vid trafikens besörjande, har lagstiftaren väsentligen tagit hänsyn till de faktiska förhållanden i jernvägens granskap, som egde rum vid den tid, då anläggningen af jernvägen tog sin början. Dessa förhållanden äro grundläggande för arten och storheten af nämnda risk, och efter dessa lokala förhållanden har således jernvägsinnehafvaren att inrätta sitt handlingsätt. Anlægges jernvägen t. ex. så nära intill en byggnad, att denna utsättes för fara att antändas genom gnistor från lokomotivet, så är detta en risk, som drabbar jernvägsinnehafvaren. Kommer han nu öfverens med byggnadens egare, att denne skall flytta byggnaden bort från jernvägens närhet, så har jernvägsinnehafvaren dermed, om husegaren icke fullgör sitt åtagande, visserligen, i öfverensstämmelse med hvad första undantagsstadgandet innehåller, beredt sig befrielse från allt vidare ansvar i förhållande till husegaren, men deremot icke frigjort sig från ansvarigheten för den eldfara, som genom byggnadens kvarstående på sin gamla plats möjligen hotar de längre bort boende. Enahanda är förhållandet i det i andra undantagsstadgandet afsedda fall, att husegaren sjelf åtager sig risken för huset, blott med den skilnad att jernvägsinnehafvaren i detta fall fortfarande förblifver ansvarig äfven mot husegaren för den eldskada, som kan inträffa genom vårdslöst besörjande af trafiken. Såväl första som andra undantagsstadgandet syfta på en risk, hvilken, såsom grundande sig på redan före jernvägens tillkomst bestående förhållanden, från början varit för-

enad med jernvägens trafikerande och från hvilken just af denna anledning jernvägsinnehafvaren icke kan helt och hållet befria sig så länge samma förhållanden fort-fara.

Det tredje undantagsstadgandet afser deremot utelutande sådana förhållanden, som uppkommit efter det jernvägens anläggning påbörjades och tillika åstadkommits af annan person än jernvägsinnehafvaren sjelf. Om allmänheten egde rätt att genom åtgärder, hvilka, ehuru vidtagna utanför jernvägens område, uppenbarligen vore af beskaffenhet att väsentligen föröka eldfaran från jernvägstrafiken eller fastmer framkalla en fara för antändning der någon sådan förut egentligen icke förefunnits, obegränsadt utvidga och förstora jernvägsinnehafvarens risk, skulle denne icke ega annat medel till förekommande af riskens växande i oändlighet, än att inköpa och planera all i jernvägens omedelbara granskap belägen mark; men för begagnandet af detta medel skulle de därför erforderliga kostnaders dryghet utan tvifvel i de allra flesta fall utgöra ett oöfvervinneligt hinder. Härtill kommer, att det icke kan annat än förefalla billigt att, liksom jernvägsinnehafvaren är pliktig att taga hänsyn till de vid anläggningen af jernvägen bestående förhållanden i dennas närhet, jernvägens grannar å sin sida för framtiden icke ega att lemna utan beaktande det nya förhållande, som inträder genom jernvägens tillkomst. På denna grund hvilar det nu ifrågasvarande tredje undantagsstadgandet. Rätt sedt utgör det i sjelfva verket icke något undantag från den allmänna regeln, utan har allenast till syfte att gifva denna regel sin behöriga begränsning och innebär i korthet, att, der-

est någon efter jernvägsanläggningens påbörjande inrättar eller brukar sin i jernvägens närhet belägna egendom så, att derigenom en väsentligen ny anledning till eldfara från jernvägstrafiken uppkommer, eller ock underlåter att vaka deröfver att icke genom annan persons åtgörande inom området för samma egendom eldfaran från trafiken märkbart ökas, så sker detta på hans egen risk, men icke på jernvägsinnehafvarens, och medför följaktligen för den senare, under förutsättning att trafiken besörjes med skälig omsorg, icke heller någon ansvarighet i förhållande till dem, hvilkas egendom på berörda sätt blifvit så att säga indragen inom området för eldfaran från jernvägstrafiken ¹⁾).

Då lagstiftaren, genom att frikalla jernvägsinnehafvaren från all ansvarighet för följderna af annans utanför jernvägens område vidtagna åtgärder af beskaffenhet att väsentligen öka eldfaran från jernvägstrafiken, uppfordrar jernvägens grannar till varsamhet hvar inom sina egor, har lagstiftaren icke lemnat dem i ovisshet i afseende å den frågan, inom hvilket afstånd från jernvägen en sådan varsamhet vore erforderlig. Med stöd af vunnit erfarenhet om den längsta sträcka, som en från lokomotiv utslungad eldgnista kan tillryggalägga med bibehållande af sin förmåga att tända, är sagda afstånd i lagen bestämd till 30 meter från närmaste jernvägsspår. Detta afstånd skall räknas från den skena å jernvägs-

---

¹⁾ Till förekommande af olyckshändelser vid jernvägstrafiken utfärdades den 15 April 1843 i Belgien en lag, deri det förbjudits att, utan vederbörande myndighets tillåtelse, inom visst afstånd från jernväg plantera träd, uppföra byggnader m. m., täcka tak med halm eller annat lätt antändligt ämne eller anlägga sädesstackar eller upplag af andra brännbara föremål.

spåret, som ligger närmast grannens egendom. Utanför den inom nämnda afstånd från jernvägen belägna jordremsa är någon varsamhet från jordegarens sida med hänsyn till jernvägstrafikens eldfarlighet icke af lagen påkallad.

Det anspåk på varsamhet, som ifrågavarande lag ställer på jernvägens grannar i deras eget intresse, består, såsom redan blifvit antydt, deri, att de, hvar inom sitt område, skola icke allenast sjelfva afhålla sig från alla åtgöranden, som i väsentlig mån förstora eldfaran från jernvägstrafiken, utan äfven förhindra andra personer att vidtaga dylika åtgärder. Att på grund häraf en granne till jernvägen kan komma att drabbas af följderna af en främmande persons handling, som det måhända icke ens stått i den förres magt att förekomma, är en olägenhet, för hvilken denne, liksom hvarje annan, äfven i åtskilliga andra fall är utsatt och som dessutom, enär den är begränsad till den förlust, han sjelf lider, och icke tillika omfattar skyldighet att ersätta skada, som annan tillskyndas, mycket lättare kan bäras af enhvar af jernvägens grannar för sig, än af jernvägsinnehafvaren, derest denne skulle vara ansvarig i förhållande till alla dem, hvilkas egendom tagit skada. Såsom exempel på sådana om oförsigtighet vittnande förfaranden anför lagen uppläggande af brännbart löst gods utan säkert skydd, uppförande af ny byggnad af lätt antändligt ämne eller gammal byggnads täckande med slikt ämne. Med stöd af hvad motiven till 5 § af lagen innehålla, torde till ett dylikt oförsigtigt tillvägagående jemväl, bland annat, vara att hänföra planterande af skog å mark, som förut varit kal, samt löfskogs ersättande med tall- eller barrskog. Der-

emot fordrar lagen icke, att jernvägsgrannarnes varsamhet skall sträcka sig så långt, att de förekomma eller undanrödja sådana nya anledningar till eldfarans ökande, som tillkommit utan medverkan af människohand. Om t. ex. genom naturens eget föranledande en mängd skogsaffall hopas utmed jernvägens gränser eller en förut bar mark beväxes med skog, så stannar denna ökade risk ensamt på jernvägsinnehafvaren.

Genom krafvet på nödig varsamhet från jernvägsgrannarnes sida har lagstiftaren ingalunda eftergifvit eller inskränkt skyldigheten för jernvägsinnehafvaren att iakttaga skäligheten och vanlig omsorg och försigtighet vid trafikens besörjande. Der det ådagalägges, att en uppkommen eldsvåda har sin orsak i vårdslöshet vid jernvägens drift, är jernvägsinnehafvaren pliktig att ersätta skadan, äfven om eldens utbrott eller spridning främjats genom bristande aktsamhet hos någon af jernvägsgrannarne.

Den rätt till ersättning af jernvägens innehafvare, som enligt 5 § tillkommer egaren af den brandskadade egendomen, är uppenbarligen af beskaffenhet att kunna af honom på annan person öfverlätas. I händelse samma egendom varit af egaren försäkrad mot eldskada under vilkor, att försäkringsgifvaren i och med försäkringssummans utbetalande skulle blifva innehafvare af egarens rätt i ifrågavarande hänseende, så innefattar följaktligen förevarande lag icke något hinder för försäkringsgifvaren att, sedan han erlagt försäkringsbeloppet till egaren, göra dennes rätt till ersättning af jernvägsinnehafvaren gäl-

lande. Men derest försäkringen meddelats utan sådant vilkor, medför den omständighet, att egaren utfått försäkringsbeloppet, ensamt för sig icke någon rätt för försäkringsgifvaren att för återbekommande af hvad han utgifvit hålla sig till jernvägsinnehafvaren. Beskaffenheten af den risk, försäkringsgifvaren tagit på sig, samt de rättigheter och skyldigheter, han i denna sin egenskap har, bero nemligen uteslutande af innehållet af försäkringsaftalet; och den risk, försäkringsgifvaren mot öfverenskommen ersättning förbundit sig att vidkännas, kan han för sin del icke vara berättigad att hvälfva öfver på jernvägsinnehafvaren. Bättre rätt, än försäkringsgifvaren vid försäkringens meddelande sig förbehållit, kan icke tillkomma honom. Att han icke under något förhållande kan mot jernvägsinnehafvaren förvärfa bättre rätt, än egaren af den brandskadade egendomen sjelf haft, är uppenbart.

B.

Jernvägsinnehafvares ansvarighet för skada å egendom, då skadan härrör från annan orsak än den, hvarom momentet A. handlar.

Enligt hvad 6 § af förevarande lag innehåller, består nu ifrågavarande ansvarighet deri, att jernvägsinnehafvaren har skyldighet att ersätta skadan, derest den är en följd af jernvägens drift och vållande till skadan tillika ligger jernvägens förvaltning eller betjening till last. Förutsättningarna för jernvägsinnehafvarens ersättningskyldighet i detta fall äro således alldeles desamma,

som enligt 2 § medföra förpligtelse för honom att ersätta skada å person i allmänhet. I afseende å nämnda förut-sättningar torde det derföre vara till fyllest att hänvisa till hvad vi derom redan yttrat vid redogörelsen för jernvägsinnehafvarens allmänna ansvarighet för skada å person; och eger hvad på berörda ställe i öfrigt blifvit sagdt, såvidt det icke särskildt afser hvad till skada å person är att hänföra och de grunder, enligt hvilka ersättning för sådan skada skall utgå, jemväl tillämplighet i fråga om jernvägsinnehafvares ansvarighet för skada å egendom i nu förevarande fall.

Med det i 6 § begagnade uttrycket »gods» afser lagen detsamma som egendom, och inbegriper deri följaktligen äfven djur, som äro föremål för eganderätt. En ofta förekommande anledning till kreaturs skadande i följd af jernvägsdriften består, såsom erfarenheten visat, deri att stängsel, som jernvägsinnehafvare varit pligtig att hålla mot angränsande mark, icke varit i behörigt skick. Väl innehåller hvarken nu i ifrågavarande eller någon annan lag åläggande för jernvägsinnehafvare att hålla sin jernväg inhägnad. Kongl. förordningen angående stängselskyldighet d. 21 Dec. 1857 eger nemligen icke tillämplighet i afseende å jernväg. Lika litet som jernvägsinnehafvaren kan göra föreskrifterna i nämnda förordning gällande emot jernvägens grannar till skydd för jernvägstrafiken, lika litet ega å andra sidan de senare att åberopa förordningens föreskrifter mot jernvägsinnehafvaren till skydd för sina hemdjur. Men i händelse, såsom vanligen är förhållandet, jernvägsinnehafvaren genom koncessionen fått sig ålagdt att hålla stängsel på ömse sidor om jernvägen, torde den sålunda uppkomma

hägnadsskyldigheten, så framt icke annat blifvit tydligen bestämndt, böra anses innebära, att hägnaden skall vara af sådan beskaffenhet, att den hindrar annans större hemdjur, som icke är okynnigt och vildt, att inkomma å jernbanan. Stängslet för jernvägen skulle eljest, icke minst från synpunkten af jernvägstrafikens betryggande vara nästan alldeles ändamålslost i ty att detsamma, gent emot djur, i så fall endast kunde uppfattas såsom utmärkande en vanmächtig önskan att de icke måtte beträda jernvägsområdet. Och äfven om skyldigheten att hålla jernvägen inhägnad, der denna skyldighet blifvit från statens sida ålagd jernvägsinnehafvaren, må antagas hafva jernvägstrafikens egen säkerhet till sitt närmaste och egentligaste syfte, kan dock staten vid fastställandet af berörda skyldighet icke, utan att detta ådagaläggas, anses hafva lemnat alldeles ur sigte nyttan och behofvet af stängsel mot jernvägen äfven för dem som bo i jernvägens närhet. Vid sådant förhållande måste, i fall jernvägsinnehafvaren enligt stadgande i koncessionen är pliktig att hålla stängsel kring jernvägens område, jernvägens grannar, så framt de icke, sådant oaktadt, bevisligen åtagit sig att uteslutande sjelfve draga försorg om sina hemdjurs afhållande från jernvägens område, vara berättigade att förlita sig derpå, att jernvägens stängsel, sedan det efter upprättandet blifvit vid afsyningen af jernvägen från det allmännas sida godkändt, fortfarande i samma skiek försvarligen underhålles; hvaraf åter följer att, i händelse jernvägsinnehafvaren eftersätter sin skyldighet i detta afseende och någon grannes kreatur af denna anledning inkommer å jernbanan och tager skada genom jernvägstrafiken, jern-

vägsinnehafvaren är vållande till skadan ¹⁾). En annan sak är, att tillvaron af bristfälligheter å jernvägsstängslet icke ensamt i och för sig kan under alla förhållanden tillräknas jernvägsinnehafvaren eller hans folk såsom någon försummelse eller vårdslöshet. Bristerna kunna nemligen antingen vara så obetydliga, att det måste anses ursäktligt, att de undfallit uppmärksamheten, eller ock hafva tillkommit så kort före skadans timande, att de derförinnan rimligen icke kunnat upptäckas och afhjelpas. Jernvägens grannar torde derföre handla försigtigast och klokast, om de, vid bemärkande af brister å jernvägens hägnad, derom underrätta jernvägspersonalen med tillsägelse om bristernas botande ²⁾).

---

¹⁾ Rigtigheten af denna åsigt vinner bekräftelse genom kongl. maj:ts dom d. 19 April 1886, införd i Nytt Jur. Arkiv, Afd. I, för samma år sid. 199.

²⁾ För jemförelse hänvisas till hvad 22 § i kongl. förordningen ang. stängselskyldighet d. 21 Dec. 1857 i enahanda afseende innehåller.

X.

Ansvarighet, åliggande jernvägens egare, då han icke tillika är innehafvare af jernvägen.

Såsom i det föregående blifvit sagdt, hvilat ansvaret för skada i följd af jernvägs drift enligt förevarande lag i hvarje fall å jernvägens innehafvare. Derest eganderätten och nyttjanderätten till jernvägen äro skilda åt, så att jernvägens innehafvare icke är samma person som dess egare, är den senare dock icke fri från all ansvarighet för skada, som i följd af jernvägens drift inträffar. Den ansvarighet, som i detta fall åligger jernvägsegaren, omförmäles i lagens 9 § och har till ändamål att bereda enhvar, hvilken genom jernvägs drift tillskyndas skada till person eller egendom, rätt att för utfående af skadestånd hålla sig till sjelfva den jernväg med dess tillhörigheter, å hvilken skadan timat, ehvad jernvägen innehafves af dess egare eller af honom för nyttjande upplåtits åt annan person. Egarens ansvarighet är dock icke lika vidsträckt som innehafvarens, utan är till omfånget noga afpassad efter berörda ändamål och skiljer sig därför från den ansvarighet, som åligger jernvägsinnehafvaren, i följande tvenne afseenden:

1:o) Då den ansvarighet, som hvilat å jernvägsinnehafvaren, är personlig och han följaktligen med all sin egendom utan något undantag häftar för betalningen af

den skadeersättning, som bör utgå, ansvarar deremot jernvägsegaren i detta hänseende icke med annan sin egendom, än jernvägen och hvad enligt 1 § af förordningen d. 15 Okt. 1880 dertill hör, d. ä. sina för jernvägens drift anskaffade lokomotiv, vagnar, inventarier och förråd. Att emellertid den, som lidit skada, icke för skadeståndet åtnjuter förmånsrätt i jernvägen eller dess tillhörigheter framför egarens öfrige fordringsegare, är uppenbart.

2:o) Jernvägens egare är ansvarig allenast för sådan skada, som uppkommer i följd af *samma* jernvägs drift. Hans ansvarighet är följaktligen, i öfverensstämmelse med hvad som blifvit sagdt vid utvecklingen af begreppet af jernvägs drift, begränsad af området för hans egen jernväg. Om således egaren af en jernväg öfverlätit nyttjanderätten till densamma åt annan person, och någon af denna jernvägs personal ljuter döden eller lider kroppsskada inom en främmande jernvägs område, har egaren af förstnämnda jernväg icke någon skyldighet att ersätta skadan, äfven om den timat under sådana omständigheter, att samma jernvägs innehafvare i sin egenskap af arbetsgifvare jemlikt senare momentet af 3 § är pligtig att gälda skadestånd. Att en jernvägsegare, som för nyttjande upplätit sin jernväg åt annan person, skulle, i händelse denne åtog sig att med sin personal besörja jemväl en annan jernvägs trafik, i viss mån bära risken äfven af driften af den för honom alldeles främmande jernvägen, vore i hög grad obilligt.

Med ofvannämnda inskränkningar är jernvägsegarens ansvarighet i öfrigt i förhållande till den, som lidit skada, alldeles lika beskaffad med den ansvarighet, hvilken

åligger jernvägsinnehafvaren. Skadeståndet kan således utsökas direkt hos jernvägsegaren. Denne har dock för hvad han sålunda får utbetala regress till innehafvaren af jernvägen, så att i förhållande emellan dem inbördes ersättningsskyldigheten i sista hand drabbar jernvägsinnehafvaren.

XI.

Regress till den, som vållat skadan.

Derest i följd af jernvägs drift någon ljuter döden eller lider kroppsskada genom annan persons förvållande, är den skyldige, vare sig han tillhör jernvägens personal eller icke och ehvad han uppsåtligen åstadkommit olycksfallet eller endast genom vårdslöshet, oförsigtighet eller försummelse orsakat detsamma, alltid förfallen till ansvar enligt strafflagen ¹⁾ och följaktligen också jemlikt samma lag pliktig att ersätta skadan. Detsamma gäller i de flesta fall äfven om den, hvilken varit vållande dertill, att skada å egendom timat i följd af jernvägsdriften; och i de säkerligen högst sällan förekommande händelser, då denne icke är underkastad straff, torde han dock i enlighet med de grundsatser, som inom rättsvetenskapen allmänt äro hyllade, svårligen kunna undgå skyldigheten att upprätta sitt fel medelst erläggande af skadestånd. Förevarande lag berör emellertid alldeles icke denna fråga och sysselsätter sig öfverhufvud med den, hvilken föranledt skadan, endast i så måtto, att lagen i dess 11 § gifver jernvägs egare eller innehafvare rätt att för återbekommande af hvad han utgifvit i skadestånd vända sig mot den, som varit vållande till skadan. Den sålunda upp-

¹⁾ Se 14 kap. 9 och 17 §§. 19 kap. 11, 14 och 21 §§ samt 25 kap. 15 och 22 §§ strafflagen.

ställda regeln lider dock ett undantag. Enär en vid jernväg anställd tjenare eller arbetare, hvilken i följd af jernvägs drift tager skada till sin person under tjensteutöfning, enligt 3 § är berättigad till ersättning af sin arbetsgifvare äfven i det fall att han sjelf ådragit sig skadan genom oförsigtighet eller vårdslöshet af mindre svår beskaffenhet, så är här af en naturlig följd, att i detta särskilda fall jernvägsinnehafvaren icke har regress till den, som vållat skadan, för den till honom utgifna ersättning. Om deremot denne genom sin förseelse i tjensten, utom den skada han ådragit sig sjelf, tillika förorsakat annan person skada, som jernvägsinnehafvaren måst godtgöra, så eger den sistnämnde för hvad han i detta afseende fått utgifva visserligen regress mot den försumlige jernvägstjenstemannen eller arbetaren, ändå att dennes fel varit af lindrigare art. Förevarande speciallag har nemligen hvarken upphäft eller inskränkt det ansvar eller den ersättningsskyldighet, hvarför enhvar af jernvägspersonalen enligt allmän lag utsätter sig, derest han genom vårdslöshet i tjensten, vare sig gröfre eller lindrigare, tillskyndar annan person skada. Detta påpekas direkt i motiven till ifrågavarande lags 3 §.

XII.

Preskription af skadeståndstalan.

Enär egare och innehafvare af jernväg ega berättigad anledning att fordra, att den, hvilken på grund af ifrågasvarande lag anser sig befogad att af dem fordra skadeersättning, icke dröjer med anspråkets instämmande så länge, att omständigheter, som kunnat på saken inverka, hunnit falla ur minnet, innehåller lagen i 10 § den föreskrift, att hvar, som vill fordra skadestånd enligt samma lag, skall inom två år från den dag, då skadan timade, anhängiggöra sin talan hos domstol, vid äfventyr att han eljest förlorar sin talan ¹⁾. Före utgången af nämnda tid bör således stämning vara icke allenast uttagen till den domstol, som enligt föreskrifterna i allmänna lagen är behörig att döma i tvisten, utan äfven delgifven vederbörande egare eller innehafvare af jernvägen på sätt i allmänna lagen finnes stadgadt.

¹⁾ Tyska lagen af 1871, hvilken handlar endast om ansvarighet för skada å person, bestämmer en preskriptionstid af 2 år, som räknas från dagen för olyckshändelsen; dock att, derest skadan medför döden, preskriptionstiden mot personer, som den dödade hade skyldighet att försörja, räknas från dödsdagen.

I den för Ungern i nämnda afseende gällande lag af Juli 1874 är preskriptionstiden bestämd till 3 år, som räknas på samma sätt som enligt tyska lagen.

Schweiziska lagen af d. 1 Juli 1875 sätter preskriptionstiden till 2 år efter olyckshändelsen.

Den i förevarande lag bestämda preskriptionstid gäller endast om skadeståndstalan, som den, hvilken lidit skadan, eller dennes rättsinnehafvare rigtar mot jernvägs egare eller innehafvare, och således hvarken om ersättnings-talan, som af den, hvilken skada tillskyndats, anställes mot den till skadan vållande, ej heller om regresstalan, som jernvägs egare jemlikt 9 § väcker mot innehafvaren af jernvägen eller jernvägs egare eller innehafvare anställer vare sig på grund af 8 § mot egare eller innehafvare af annan jernväg eller enligt 11 § mot den, som vållat skadan. Sådan talan är underkastad allenast den i allmänna lagen stadgade preskriptionstid af tio år.

Den ansvarighetslag, för hvars innehåll ofvan blifvit redogjordt, trädde i kraft d. 1 Jan. 1887. I öfverensstämmelse med den allmänt antagna grundsatsen, att en ny civillag ej må medföra retroaktiv verkan, är emellertid den ifrågavarande lagen icke tillämplig i afseende å sådan skada, som timat före nämnda dag.